

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Michael Zvára

**VYBRANÉ ZÁSADY ČESKÉHO A
ANGLICKÉHO SMLUVNÍHO PRÁVA**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Katedra: Obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. listopadu 2011.

Rád bych poděkoval paní prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc. za její odborné vedení a užitečné rady a podněty pro vypracování této práce, které mi poskytla během vypracování této diplomové práce v České republice i během mého studijního pobytu na University of East Anglia v městě Norwich v Anglii.

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 7. prosince 2011

Michael Zvára

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Charakteristika anglického smluvního práva.....	7
2.1 Význam anglického smluvního práva.....	7
2.2 Prameny anglického smluvního práva v porovnání s českým smluvním právem.....	9
3 Uzavírání obchodní smlouvy v českém a anglickém právu.....	11
3.1.1 Určitost návrhu na uzavření smlouvy dle platné právní úpravy a de lege ferenda	11
3.1.2 Zrušení a odvolání návrhu na uzavření smlouvy.....	13
3.2 Právní úprava nabídky v Anglii.....	14
3.3 Porovnání úpravy návrhu v českém a anglickém právu.....	16
3.4 Akceptace.....	19
3.4.1 Akceptace v českém právu.....	19
3.4.2 Akceptace v anglickém právu.....	20
3.5 Okamžik perfekce smlouvy.....	21
3.6 Účinnost přijetí smlouvy v případě jednání na dálku.....	26
3.6.1 Účinnost přijetí v případě jednání na dálku v českém právu.....	27
3.6.2 Účinnost přijetí v případě jednání na dálku v anglickém právu.....	29
3.6.3 Srovnání účinnosti přijetí v anglickém právu s právní úpravou České republiky a s PECL.....	34
4 Princip protiplnění.....	36
4.1 Význam a povaha protiplnění.....	36
4.2 Zákaz neúměrného zkrácení v českém a anglickém právu.....	38
4.3 Změna smlouvy a protiplnění.....	40
4.3.1 Změna smlouvy v anglickém právu.....	40
4.3.2 Změna smlouvy v českém právu a porovnání s anglickým právem.....	44
4.3.3 Přístup české judikatury ke změně smlouvy dohodou.....	46
4.4 Protiplnění a české právo.....	48
4.5 Protiplnění v PECL a UNIDROIT.....	50
4.6 Zhodnocení a budoucnost principu protiplnění	51
5 Odstoupení od smlouvy z důvodu porušení smlouvy.....	53
5.1 Anglické pojetí smluvních podmínek.....	53
5.2 Právní úprava odstoupení od smlouvy v České republice.....	56
5.3 Právní úprava odstoupení od smlouvy v Anglii.....	57
5.4 Srovnání právní úpravy odstoupení od smlouvy v České republice a v Anglii.	61
5.5 Dva judikáty z České republiky a Anglie týkající se odstoupení	64
5.5.1 Porovnání obou judikátů z hlediska českého a anglického práva.....	66
6 Závěr	68
7 Seznam zkratk:.....	70
7.1 Seznam zkratek použitých anglických sbírek soudních rozhodnutí:.....	71
8 Použitá literatura:.....	72

1 Úvod

Vstupem České republiky do Evropské unie se českým podnikatelům otevřel vnitřní trh Evropské unie. Uzavírat smlouvy se zahraničními obchodními partnery tak dnes může i malý podnikatel. Při uzavírání smluv s mezinárodním prvkem je však třeba dbát i možných odlišností v právním řádu jiného státu, pokud se uzavíraná smlouva má řídit právem tohoto jiného státu. Mezi členskými zeměmi Evropské unie zaujímá zvláštní místo právní řád Spojené království a v rámci tohoto státu Anglie, která dala vznik právnímu systému, který je zcela odlišný od kontinentálních právních řádů. Právě v případě Anglie je tak pro české podnikatele při uzavírání smluv s anglickými partnery zvláště důležité uvědomit si jiný charakter právního řádu této země.

Autor si zvolil toto téma diplomové práce z důvodu, že v komparativní rovině je anglické smluvní právo v rámci českého právního prostředí spíše upozaďováno (oproti českému právnímu prostředí známějším právním řádům Německa, Francie nebo Rakouska) a anglickému smluvnímu právu není v odborné literatuře věnována tak velká pozornost. V rámci Evropské unie a i ve světě má však anglické právo nepřehlédnutelný vliv. Dalším důvodem pro výběr tohoto tématu byla snaha provést srovnání českého smluvního práva s právním řádem Anglie, který je založen na jiných principech než právní řády států vycházejících z kontinentální právní tradice a zároveň snaha srovnat české smluvní právo s právním řádem, který ovlivnil a dodnes silně ovlivňuje právní řády mnoha významných států světa.

Cílem této práce je tak provést výklad základních principů ovládajících smluvní právo České republiky a Anglie a na základě těchto základních principů provést komparaci smluvního práva těchto dvou právních řádů. Záměrem práce je také poukázat na skutečnost, že přestože se české a anglické smluvní právo často neshoduje v odůvodnění nebo přístupu k vybraným právním otázkám, výsledné řešení daného právního problému může být v obou právních řádech shodné. V této souvislosti je v diplomové práci kladen důraz na analýzu, kterou provádějí české a anglické soudy při odůvodňování svých rozsudků. Diplomová práce má rovněž za cíl na základě jednotlivých soudních rozhodnutí ukázat aplikaci českého a anglického práva v obchodní praxi.

Úmyslně byly pro komparaci vybrány jen některé zásady ovládající smluvní právo, protože pojednávat o všech zásadách smluvního práva by bylo nad rámec této diplomové práce. V práci budou vybrané zásady popsány nejprve z hlediska českého nebo anglického práva a poté bude proveden komparativní a systematický rozbor těchto zásad. Při srovnání je rovněž přihlíženo k mezinárodním dokumentům smluvního práva a na vhodných místech též k předlohám navrhovaných právních předpisů v České republice.

Zásady, které byly v této práci zvoleny pro komparaci, jsou zásady ovládající uzavírání obchodní smlouvy, anglická zásada protiplnění a na ni navazující zásady uplatňující se při změně existující smlouvy v České republice a dále zásady platné při odstoupení od smlouvy. Vzhledem ke skutečnosti, že v případě srovnání českého a anglického smluvního práva jde o srovnání právních řádů patřících do odlišných právních rodin, je v diplomové práci použita systematika, která se ne vždy přesně drží systematiky obchodního zákoníku nebo právních publikací vydávaných v České republice. Tato odlišná struktura diplomové práce však umožňuje lépe postihnout vybrané zásady českého a anglického smluvního práva a je i tak lépe možno provést srovnání těchto dvou právních řádů.

Při citování anglických pramenů práva je v této diplomové práci jak u anglických zákonů¹, tak i u soudních případů², používáno citací obvyklých v Anglii, které je možné nalézt v odborných publikacích a v rozhodovací praxi soudů.

1 V Anglii dodnes neexistuje závazný oficiální oznamovatel, soupis nebo sebrání zákonů, tak jak tomu zvykem v kontinentální Evropě. V Anglii proto nenalezneme nic jako je např. v České republice Sběrka zákonů nebo v Německu a Rakousku Bundesgesetzblatt, kde jsou publikovány zákony těchto zemí a publikace je nutností pro platnost a účinnost zákona. Platnou legislativu z celého Spojeného království lze nalézt na webových stránkách Databáze zákonů Spojeného království (UK Statute Law Database) na adrese <http://www.statutelaw.gov.uk>. Srov.: MCLEOD, Ian. *Legal Method*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2009. ISBN 978-0-230-57916-3. str. 114-131.

2 Soudní případy (angl. cases) rovněž nejsou publikovány v jednotné sbírce. Soudní případy se citují jmény stran, rokem rozhodnutí (rok v kulatých závorkách) nebo rokem publikace případu (rok v hranatých závorkách), dále číslem sbírky nebo stránky sbírky a zkratkou názvu sbírky, kde je soudní rozhodnutí zveřejněno. Srov.: FINCH, Emily; FAFINSKI, Stefan. *Legal Skills*. Second Edition. New York: Oxford University Press, 2009. 473 s. ISBN 978-0-19-955440-9. str. 115-144.

2 Charakteristika anglického smluvního práva

2.1 Význam anglického smluvního práva

Anglické smluvní právo patří k důležitým a významným oblastem práva, které vytvořila právní kultura v Anglii³. V současné době se toto právo uplatňuje v Anglii a ve Walesu, avšak některé principy a hlavní zásady anglického smluvního práva byly v rámci kolonizace světa Velkou Británií vyvezeny i mimo svou domovskou oblast a nalézají uplatnění i v dalších zemích světa. Mezi tyto země patří zejména bývalé anglické kolonie a dnešní členské státy Společenství národů⁴ (např. Austrálie, Indie, Nový Zéland), avšak svůj původ v anglickém smluvním právu nezapře ani smluvní právo Spojených států amerických⁵ a ani např. smluvní právo Jižní Afriky, které však tvoří jistý smíšený systém mezi kontinentálním právem a právem common law.

Anglické smluvní právo je zároveň velmi oblíbeným a často používaným rozhodným právem v rámci mezinárodního obchodu⁶, kdy se obchodních transakcí účastní společnosti z různých zemí a právních kultur, zejména pak v oblasti námořní dopravy, výstavby lodí a rejdářství⁷. Mezinárodní průzkumy ukazují, že anglické právo

3 V případě Spojeného království Velké Británie a Severního Irska nelze mluvit o jednotném smluvním právu, které by platilo na území celého státu. Skotsko a Severní Irsko mají v rámci Spojeného království své vlastní smluvní právo. Skotské smluvní právo je bližší kontinentálnímu právu, severoirské je blíže anglickému právu. Wales má shodné smluvní právo s Anglií. Vše, co je řečeno o smluvním právu v Anglii, platí rovněž i ve Walesu. Srovnej: DAVID René, et al. (ed comm) *International Encyclopedia of Comparative Law* : Volume II: *The Legal Systems of the World* , *Their Comparison and Unification. Chapter 1: The Different Conceptions of the Law. Tübingen*: Mohr, 1975. s. 14-48.

4 Společenství národů (The Commonwealth of Nations) mezivládní organizace nezávislých států, většinou bývalých kolonií Velké Británie. V rámci této organizace členské státy úzce spolupracují v mnoha odvětvích, včetně otázek justice, práva a spravedlnosti. *Commonwealth Secretariat* [online]. 2011 [cit. 30.11.2011]. The Commonwealth of Nations. Dostupné z WWW: http://www.thecommonwealth.org/Internal/191086/191247/the_commonwealth/.

5 Právo Spojených států amerických vychází z principů a zásad vytvořených v Anglii (platí rovněž i pro smluvní právo), avšak na rozdíl od dalších států právně blízkých Anglii (Austrálie, Nový Zéland), je smluvní právo USA více odlišné.

Srovnej: DELANEY, John. *Learning Legal Reasoning : Briefing, Analysis and Theory*. Third Revised Edition. Philadelphia: John Delaney Publications, 2006. Chapter One.

6 BRADGATE , Robert ; BROWNSWORD , Roger ; TWIGG-FLESNER , Christian . The Impact of Adopting a Duty to Trade Fairly . In *The Impact of Adopting a Duty to Trade Fairly* [online]. Sheffield: University of Sheffield, July, 2003 [cit. 20.2.2011]. Bod 6.17., str. 85. Dostupné z WWW: <http://www.bis.gov.uk/files/file32101.pdf>.

7 TSATSAS, John. A focus on maritime arbitration : The LMAA Conference 2010. *Arbitration*. 2010, 76(3), s. 396-398.

je s velkým náskokem nejčastěji voleným rozhodným právem v mezinárodním obchodě⁸ a Londýn je v současnosti nejčastěji voleným sudištěm pro rozhodování sporů v rámci mezinárodní arbitráže⁹. Tento fakt je právě dáván do souvislosti s oblíbeností anglického práva v mezinárodním obchodu, kdy je vhodné a efektivní umístit sudiště do země, jejíž právní řád byl zvolen rozhodným právem pro danou smlouvu¹⁰. Z důvodu své jasnosti, dlouhé obchodní tradici, velké smluvní volnosti a množství precedentů v oblasti obchodu a námořní přepravy a v neposlední řadě i poměrně dobré předvídatelnosti, si proto řada obchodních partnerů z různých jurisdikcí a právních kultur volí jako závazné a rozhodující právo pro své podnikatelské aktivity právě anglické smluvní právo. Londýn patří mezi tři největší globální obchodní a finanční centra světa^{11,12}, což rovněž podporuje anglické smluvní právo a rozhodování sporů přímo v Londýně. Nepochybným argumentem ve prospěch anglického smluvního práva v mezinárodních obchodních transakcích je i to, že je psáno nejrozšířenějším jazykem světového obchodu – angličtinou¹³.

Z výše uvedeného lze dovodit, že by bylo chybou omezovat vliv anglického smluvního práva jen na vnitrostátní použití v Anglii a Walesu. Díky kvalitnímu zákonodárství, spolehlivě fungujícímu systému soudů, dobré vymahatelnosti práva a politické stabilitě v Anglii se v případě anglického smluvního práva jedná o často používané rozhodné právo v obchodních vztazích mezi subjekty i z neanglicky hovořících zemí. Je možno říci, že díky bývalé celosvětové koloniální říši Velké Británie, současné provázané globální ekonomice a dnešnímu rozšíření anglického jazyka ve světě, je anglické smluvní právo, nebo alespoň jeho obecné zásady, jedním z nejdůležitějších právních systémů ve světě. Domnívám se, že s ohledem na pokračující globalizaci obchodních vztahů, ekonomické postavení anglicky mluvících zemí ve světě

8 2010 International Arbitration Survey . In *Choices in International Arbitration* [online]. London : School of International Arbitration, 2010 [cit. 20.2.2011]. Dostupné z WWW: <http://www.arbitrationonline.org/research/2010/index.html>.

9 tamtéž, str. 2.

10 tamtéž, str. 8.

11 *Z/Yen* [online]. London : March 2010 [cit. 18.10.2011]. *Global Financial Centres*. Dostupné z WWW: <http://www.zyen.com/PDF/GFC%207.pdf#page=30>.

12 *Worldwide Centers of Commerce Index* [online]. 2008 [cit.17.10.2011]. MasterCard Worldwide. Dostupné z WWW: http://www.mastercard.com/us/company/en/insights/pdfs/2008/MCWW_WCoC-Report_2008.pdf.

13 TSATSAS, John. A focus on maritime arbitration: The focus on maritime arbitration : The LMAA Conference 2010. *Arbitration*. 2010, 76(3), s. 396-398.

a i nadále rostoucí vliv a důležitost anglického jazyka obecně, lze předpokládat, že význam anglického smluvního práva v budoucnu ještě stoupne a nabude na významu.

Spojené království je rovněž tradiční obchodní partner České republiky a spolupráce mezi společnostmi z České republiky a ze Spojeného království jsou velmi intenzivní. Spojené království je 5. největším exportním trhem pro Českou republiku a vzájemný obchodní obrat České republiky a Spojeného království se od roku 2000 více než zdvojnásobil¹⁴. Tyto údaje rovněž ukazují, že i pro subjekty z České republiky jde v případě anglického smluvního práva o právní řád země, s níž nás pojí silné ekonomické vazby.

2.2 Prameny anglického smluvního práva v porovnání s českým smluvním právem

Prameny smluvního práva v Anglii jsou chápány jinak, než je tomu v České republice. Na rozdíl od České republiky, kde má v oblasti smluvního práva výsadní postavení zákon, jsou prameny práva v Anglii rozličnější a právo zde pochází z více zdrojů než je tomu v České republice. Tato práce si neklade za cíl popsat nebo porovnat detailně prameny práva v České republice a Anglii, ale pro další pojednání o smluvním právu, je alespoň nastínění odlišných principů pramenů smluvního práva v obou zemích vhodné.

Shodně s Českou republikou, pramenem práva s nejvyšší normativní silou je v Anglii zákon.^{15,16} Na rozdíl od České republiky, však není legislativa v oblasti smluvního práva v Anglii vnímána jako hlavní a nejdůležitější zdroj práva. Ve smluvním právu v Anglii převládá soudcovské právo, tedy judikatura, která má pozici formálního pramene práva.¹⁷ Zatímco v České republice je legislativní text zcela

14 *Zahraniční obchod : Velká Británie: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR* [online]. 2010 [cit. 17.10.2011]. BusinessInfo.cz. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/velka-britanie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000687/>.

15 MCKENDRICK, Ewan. *Goode on Commercial Law*. Fourth Edition. London : Lexis Nexis UK and Penguin Books, 2010. 1433 s. ISBN 978-0-141-03022-7. str. 15.

16 V České republice je však třeba zohlednit, zda existující závazná a vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas, nestanoví něco jiného než zákon. V tomto případě se uplatní mezinárodní smlouva. Anglické právo stojí v otázce vnitrostátní závaznosti mezinárodních smluv důsledně na zásadách dualistické teorie, tedy předpokladem aplikace mezinárodní smlouvy ve vnitrostátním právu Anglie je recepce dané mezinárodní smlouvy zvláštním zákonem Parlamentu.

17 MCKENDRICK, Ewan. *Goode on Commercial Law*. Fourth Edition. London : Lexis Nexis UK and Penguin Books, 2010. 1433 s. ISBN 978-0-141-03022-7, str. 11.

zásadní a soud je v České republice formálně vázán jen zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu¹⁸, tak v Anglii je v oblasti smluvního práva legislativa brána jen jako doplněk k právu vytvářenému soudy v případech, kdy jsou pravidla vytvářená soudy nejasná nebo nejednotně aplikována. Anglické smluvní právo tak není kodifikováno v žádném uceleném kodexu nebo zákoníku¹⁹, jak je tomu ve státech kontinentální Evropy²⁰, včetně České republiky. Přestože se v Anglii ojediněle objevují názory na nutnost kodifikovat anglické smluvní právo v jednom zákoně, podobně jako státy kontinentální Evropy²¹ nebo Spojené státy americké²², k této kodifikaci v anglickém právu však nikdy nedošlo. I přes tento obecný trend, bylo přijato několik zákonů i pro oblast smluvního práva.²³ Některé z těchto nových zákonů byly přijaty zejména kvůli nutnosti implementovat směrnice Rady a Parlamentu ES do vnitrostátního práva Spojeného království. Tím však nebyla narušena základní koncepce anglického smluvního práva, tedy neexistence kodexu smluvního práva.

Tradice nekodifikovaného smluvního práva založeného na soudních rozhodnutích je v Anglii velmi silná. Domnívám se, že se Anglie podobou svého smluvního práva i snaží nabídnout podnikatelům uzavírajícím smlouvy v mezinárodním obchodě alternativu ke kodifikovaným právům kontinentální Evropy a Spojených států amerických. Vzhledem k oblíbenosti anglického práva v mezinárodním obchodě lze dovozovat, že tato alternativa je poměrně úspěšná. Z výše uvedených důvodů lze proto předpokládat, že současná podoba anglického smluvního práva zůstane zachována a nezměněna i v následujících letech.

18 Článek 95 odst. 1 Ústavy České republiky.

19 SEALY, L.S. HOOLEY R.J.A. *Commercial Law. Text, Cases and Materials*. Third Edition. London: LexisNexis UK. 2003. 1290 s. ISBN 0-406-95003-2. str. 6.

20 Např. BGB v Německu, ABGB v Rakousku a Lichtenštejnsku.

21 OMAR, Paul. Lessons from the French experience: the possibility of codification of commercial law in the United Kingdom. *International Company and Commercial Law Review*. 2007, 18(7), s. 235-243.

22 SEALY, L.S. HOOLEY R.J.A. *Commercial Law. Text, Cases and Materials*. Third Edition. London: LexisNexis UK. 2003. 1290 s. ISBN 0-406-95003-2. str. 6.

23 Např. zákon o nepoctivých ujednáních ve smlouvě z roku 1977 (Unfair Contract Terms Act 1977) nebo zákon prodeji zboží z roku 1979 (Sale of Goods Act 1979).

3 Uzavírání obchodní smlouvy v českém a anglickém právu

Vznik smlouvy se v českém právu tradičně posuzuje na základě dvou jednostranných právních úkonů – oferty (návrhu) a akceptace.^{24, 25} Tento názor potvrzuje i ustálená judikatura Nejvyššího soudu. Ve svém rozsudku ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4817/2008²⁶ vyjádřil Nejvyšší soud následující právní názor týkající se průběhu vzniku smlouvy: „*Vznik smlouvy předpokládá existenci tří postupně za sebou jdoucích aktů: 1) návrh - nabídku, ofertu, 2) přijetí návrhu - akceptaci a 3) vzájemnou shodu vůle subjektů – konsenzus*“. Anglické právo přistupuje ke vzniku smlouvy shodným způsobem, kdy základním předpokladem vzniku smlouvy je nabídka a akceptace.²⁷ Anglické právo, na rozdíl od českého práva, nepovažuje vzájemnou shodu vůle subjektů za třetí nezbytný prvek pro vznik smlouvy vedle návrhu a akceptace. Anglické právo už samotnou akceptaci považuje za vyjádření vůle akceptanta být vázán obsahem návrhu, tedy již akceptováním návrhu je vyjádřen konsenzus stran. Jedná se však spíše o drobný rozdíl mezi českým a anglickým právem, v základu mají oba právní řády shodu v tom, co je třeba ke vzniku smlouvy. Z důvodu shody obou právních řádů v této základní otázce tak bude v dalším textu analyzován vznik smlouvy na základě návrhu, akceptace a shody vůle subjektů. Právní úprava návrhu na uzavření smlouvy v České republice

3.1.1 Určitost návrhu na uzavření smlouvy dle platné právní úpravy a de lege ferenda

Obchodní zákoník neobsahuje zvláštní obecnou úpravu návrhu na uzavření smlouvy, proto i pro smlouvy obchodněprávní platí subsidiárně právní úprava obsažená v občanském zákoníku.²⁸ Skutečnost, že právní úprava kontraktace obsažená v § 43a a násl. ObčZ, platí i pro obchodní závazkové vztahy, byla potvrzena i judikaturou²⁹ a

24 BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 5. vydání. 594 s. Praha : C. H. Beck, 2010.

25 PLÍVA, S. Obchodní závazkové vztahy. 2. vydání. Praha : ASPI, a. s., 2009. 340 s.

26 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4817/2008, in www.nsoud.cz.

27 MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-0-230-01883-9. str. 32.

28 Ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku.

29 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2005, sp. zn. 32 Odo 397/2005, in www.nsoud.cz.

doktrínou.³⁰

Návrh na uzavření smlouvy musí být dostatečně určitý a musí být určen konkrétním osobám. Neurčitost návrhu způsobuje, že se nejedná o platný návrh a takovýto návrh nemůže být způsobilý k akceptaci. Je však možné, že smluvní strany v rámci předmluvního vyjednávání činí různé dotazy a zasílají si jiná sdělení, která mohou vyznívat jako závazné návrhy, ale ve skutečnosti strana nezamýšlela být tímto návrhem vázána a o závazný návrh se tak nejedná. Lze si představit např. prohlášení, kterým prodávající v rámci předmluvního vyjednávání reaguje na dotaz kupujícího ohledně nejnižší možné ceny, následujícími slovy: „Sdělujeme Vám, že nejnižší prodejní cena našeho zboží je 1.000,-Kč/kus“. Je otázka, zda takovéto prohlášení bez dalšího představuje závaznou nabídku, která může být akceptována objednávkou určitého počtu kusů zboží. Někteří autoři v těchto situacích rozlišují návrh na uzavření smlouvy a poptávku³¹. Toto rozlišení činí i Česká vládní agentura na podporu obchodu/CzechTrade.^{32,33} Domnívám se, že toto rozlišení, jak bude ukázáno při srovnání s anglickým právem, je rozlišení vhodné. Mezi stranami může totiž vzniknout spor o to, zda podaný návrh splňoval podmínky určitosti a zda akceptací takového návrhu vznikla smlouva. Soudy by proto měly pečlivě posuzovat, zda dané prohlášení je samo o sobě způsobilé být návrhem smlouvy. Judikatura dovozuje, že určitost návrhu se posuzuje objektivně, soud nemůže projev vůle nijak doplňovat ani nahrazovat³⁴, může ho jen interpretovat a při výkladu přihlédne zejména k účelu právního úkonu, k okolnostem, za jakých k němu došlo, a k následnému chování účastníků smlouvy.³⁵ Tyto závěry jsou velmi relevantní i z pohledu srovnání s anglickým smluvním právem, protože i anglické soudy interpretují právní úkony velmi podobným způsobem jako české soudy.

30 PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. Praha : ASPI, a. s., 2009. 340 s.

31 TOMSA, M. str. 914 in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 1469 s.

32 *BusinessInfo : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 2006 [cit. 27.10.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/manual-exportera/kupni-smlouvy-dohody-zahranicn-obchod/1001370/38462/#cesta>>.

33 Vládní agentura Czech Trade zdůrazňuje, že poptávka je nezávazný právní úkon, ale rozlišení závazné nabídky a nezávazné poptávky mohou právní normy různých států světa upravovat zcela jinak.

34 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.7.2007, sp. zn. 21 Cdo 2615/2006,, in www.nsoud.cz.

35 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2009, sp. zn. 33 Odo 1525/2006,, in www.nsoud.cz.

Návrh OZ³⁶ ve svém § 1723 stanoví, že projev vůle, který nevyhovuje § 1722³⁷ (určitost návrhu), není nabídkou a nemůže být proto přijat. Toto zákonné ustanovení dle mého názoru plně reflektuje potřebu odlišit závazné a nezávazné nabídky (poptávky), které nemohou být akceptovány a dát vzniku smlouvy. Zároveň je dle mého mínění správné, že v § 1721 je za název „návrh na uzavření smlouvy“ zavedena legislativní zkratka „nabídka“, se kterou Návrh OZ dále pracuje.

3.1.2 Zrušení a odvolání návrhu na uzavření smlouvy

České právo rozlišuje mezi zrušením a odvoláním návrhu. Odvolání návrhu je upraveno v § 43a odst. 3 ObčZ, které praví: *dokud nebyla smlouva uzavřena, může být návrh odvolán, jestliže odvolání dojde osobě, které je určeno, dříve, než tato osoba odeslala přijetí návrhu.* Zrušení návrhu je naproti tomu upraveno v 43a odst. 2 ObčZ, který stanoví, že *návrh, i když je neodvolatelný, může navrhovatel zrušit, dojde-li projev o zrušení osobě, které je určen, dříve nebo alespoň současně s návrhem.* Okamžik, který od sebe odděluje možnost zrušení a odvolání návrhu, je tak okamžik, kdy druhé straně došel návrh. Dříve než druhé straně návrh dojde, nebo alespoň současně s návrhem, může navrhovatel tedy svým jednostranným právním úkonem návrh zrušit. Po okamžiku, kdy návrh druhé straně došel, lze návrh již jen odvolat, ale již nelze zrušit. Návrh lze odvolat do okamžiku, než druhá strana odešle přijetí návrhu. České právo tak vychází obecně z principu odvolatelnosti. Občanský zákoník však upravuje i možnost neodvolatelného návrhu, § 43a odst. 4 upravuje dvě výjimky z obecné odvolatelnosti návrhů. V ustanovení § 43a odst. 4 písm. a) ObčZ je stanoveno, že návrh nemůže být odvolán během lhůty, která je v něm stanovena pro přijetí, ledaže z jeho obsahu vyplývá právo jej odvolat i před uplynutím této lhůty. Z tohoto ustanovení vyplývá, že pokud navrhovatel stanoví lhůtu, ve které může být návrh akceptován příjemcem, v této stanovené lhůtě nemůže navrhovatel návrh odvolat. Výjimka je v situaci, kdy navrhovatel v návrhu výslovně stanoví, že návrh je odvolatelný i před uplynutím této

36 Vládní návrh občanského zákoníku., [online] [cit. 23.10.2011]. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>.

37 Ustanovení § 1722 Návrhu OZ zní: Právní jednání směřující k uzavření smlouvy je nabídkou, pokud obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jeho jednoduchým a nepodmíněným přijetím, a pokud z něho plyne vůle navrhovatele být smlouvou vázán, bude-li nabídka přijata.

lhůty. Lze tedy dovodit, že navrhovatel, který v návrhu určí lhůtu k přijetí, pokud nestanoví jinak, nemůže svůj návrh ve stanovené lhůtě odvolat a je na příjemci, zda v této lhůtě návrh akceptuje nebo nikoliv. Příjemce má k dispozici celou dobu stanovenou navrhovatelem, ve které se může svobodně rozhodnout, zda návrh akceptuje či neakceptuje.

Druhou výjimkou ze zásady obecné odvolatelnosti návrhů je situace, kdy sám navrhovatel jednostranně vyjádří neodvolatelnost návrhu. Toto pravidlo se zdá být velmi prospěšným, protože druhá smluvní strana má jistotu, že návrh nemůže být jednostranně odvolán navrhovatelem a může si nechat vypracovat např. různé odborné posudky či podniknout jiná šetření týkající se výhodnosti nabídky.

3.2 Právní úprava nabídky v Anglii

Anglické právo rozlišuje nabídku (návrh na uzavření smlouvy)³⁸ a výzvu k jednání. Rozdíl mezi těmito dvěma instituty smluvního práva odvozuje anglické právo od případu *Carlill v Carbolic Smoke Ball Company* z roku 1892³⁹. Tento případ zahrnoval problematiku určitosti nabídky. Soudci na základě tohoto případu, rozdělili nabídky v rámci před-smluvního vyjednávání do tří forem, dle závažnosti jejího významu a závaznosti. Anglické smluvní právo tedy v rámci vyjednávání o smlouvě rozděluje návrhy na: a) pouhý náznak (*mere puff*), b) výzva k jednání (*invitation to treat*), c) závazná nabídka (*offer*).

Určení o jaký typ nabídky jde, je zcela klíčové pro pozdější smlouvu, protože jen závazná nabídka je způsobilá k akceptaci. Institut „pouhého náznaku“ je spíše jen okrajový a anglické právo mu nepřisuzuje vůbec žádné právní následky. V jednotlivých soudních rozhodnutích ho soudci ani nezmiňují. Naproti tomu odlišení výzvy k jednání a závazné nabídky často činí velké potíže a pro praktickou stránku smluvního práva má dalekosáhlý význam. Výzva k jednání totiž není způsobilá k akceptaci a nemůže být proto označena jako nabídka. Nabídka naproti tomu je závazným návrhem k uzavření smlouvy a akceptace této nabídky dává vznik smlouvě (za splnění dalších požadavků anglického práva). Výzva k jednání je definována jako „výraz ochoty vyjednat“.

³⁸ Anglické právo hovoří pouze o nabídce nebo závazné nabídce, pojem „návrh na uzavření smlouvy“ není používán. Z tohoto pohledu lze hodnotit kladně zavedení pojmu nabídka do Návrhu OZ.

³⁹ *Carlill v Carbolic Smoke Ball Company* [1893] 1 Q.B. 256, in <http://www.bailii.org>.

Osoba činící výzvu k jednání nezamýšlí být tímto svým projevem vůle vázána v tom smyslu, že by v případě akceptace druhou smluvní stranou vznikla platná smlouva⁴⁰. Naproti tomu závazná nabídka je často vymezována jako „prohlášení jedné strany o ochotně uzavřít smlouvu za navržených podmínek, za předpokladu, že tyto podmínky jsou recipročně akceptovány druhou smluvní stranou, které je nabídka určena“⁴¹. Z vlastní definice nabídky je zřejmé, že pro to, aby se dle anglického práva jednalo o platnou nabídku, musí být nabídka dostatečně určitá a rovněž musí být určena konkrétní osobě. Určitost je dovozována z požadavku na obsah nabídky, kdy navrhovatel musí stanovit podmínky nabídky tak, že souhlas druhé strany s nabídkou bude dostatečný pro to, aby byla vzniklá smlouva splnila požadavky na určitost. Pokud předmluvní návrh nespĺňuje požadavky na formu nebo obsah či jinak není platným návrhem, jde jen o výzvu k jednání a nikoliv o nabídku. Anglické soudy na základě tohoto obecného rozdělení předmluvních prohlášení na výzvu k jednání a nabídku vytvořily řadu velmi kazuistických předpokladů, kdy je presumována výzva k jednání a kdy je presumována závazná nabídka. Tento přístup je přijímán pozitivně, protože smluvní strany jsou si vědomy, co lze považovat za závaznou nabídku co za výzvu k jednání, čímž se snižuje množství soudních sporů o platnost smlouvy. Případem, který demonstruje rozdíl mezi oběma typy prohlášení, je případ *Harvey v Facey*.⁴² V tomto případě žalobce (pan Harvey) poslal telegram žalovanému (pan Facey) s tímto zněním: „Prodáte mi Vaši nemovitost Bumper Penn Hall ? Zašlete mi nejnižší možnou cenu.“ Žalovaný odpověděl „Nejnižší cena za nemovitost Bumper Penn Hall je 900 liber“. Žalobce odpověděl, že akceptuje nabídku na prodej nemovitosti za 900 liber. Privy Council⁴³ rozhodla, že smlouva uzavřena nebyla, protože oznámení žalovaného o nejnižší ceně nebyla závazná nabídka, ale jen výzva k jednání. Z tohoto případu je v anglickém právu dovozován obecný princip, že oznámení o nejnižší možné ceně není bez dalšího závazná nabídka způsobilá k okamžité akceptaci.

Anglické právo má však velmi specifickou úpravu v oblasti odvolání nebo zrušení

40 BURROWS, Andrew. *A Casebook on Contract*. Oxford : Hart Publishing, 2007, ISBN 978-1841137131

41 MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-0-230-01883-9.

42 *Harvey v Facey* [1893] AC 552, in www.bailli.org.

43 Případ rozhodovala Privy Council, odvolací soud z britských zámořských území, protože se případ se stal na Jamajce.

návrhu. Návrh je v anglickém právu vždy, dokud nebyl platně akceptován druhou smluvní stranou, odvolatelný.⁴⁴ Z tohoto důvodu anglické právo ani nerozlišuje mezi zrušením a odvoláním, protože pro anglické právo toto rozlišení postrádá smysl. Tato zásada platí i pro tzv. „pevné nabídky“. Pevnou nabídkou (firm offer) je označována nabídka, kdy navrhovatel učinil nabídku a stanovil určitou lhůtu, po kterou je nabídka určena k akceptaci. I u těchto nabídek se v anglickém právu uplatní obecné pravidlo o všeobecné odvolatelnosti návrhu, tedy že nabídka může být kdykoliv odvolána, dokud nebyla závazně akceptována. Anglické právo jde dokonce tak daleko, že ani sám navrhovatel není vázán svým slibem, že nabídku neodvolá po stanovenou dobu.⁴⁵ Pokud navrhovatel i přes výslovný slib nabídku neodvolat ve stanovené lhůtě odvolá, jedná zcela po právu. Odvolání je platné za předpokladu, že dříve než byla nabídka odvolána, nedošlo k platnému uzavření smlouvy. Toto pravidlo vychází z případu *Routledge v Grant*⁴⁶. V anglickém právu je tak na základě tohoto případu uplatňována zásada o obecné odvolatelnosti návrhů navrhovatelem⁴⁷.

3.3 Porovnání úpravy návrhu v českém a anglickém právu

Při porovnání právní úpravy návrhu v českém a anglickém právu, nacházíme jak velké podobnosti, tak i zcela zásadní rozdíly. Zásady upravující platnost návrhu na uzavření smlouvy (nabídky v anglickém právu) jsou v obou právních řádech velmi podobné. Definice návrhu směřujícího k uzavření smlouvy je téměř totožná jak v českém tak i v anglickém právu. Tato skutečnost jistě není překvapující. Oba právní řády mají zájem na tom, aby případný návrh, který dá vznik smlouvě, byl dostatečně přesně určen, bylo zřejmé komu je adresován a aby osoba činící návrh byla srozuměna s tím, že v případě akceptace návrhu vznikne platná smlouva.

Rozdíl, který lze spatřovat mezi oběma řády, je v oblasti nabídek, které nesplňují náležitosti pro to, aby mohly být považovány za platné návrhy na uzavření smlouvy. Zatímco české právo nemá pro tyto nabídky zvláštní právní úpravu, a to ani v občanském ani v obchodním zákoníku, anglické právo tyto nabídky označuje jako

44 *Dickinson v Dodds* (1876) 2 Ch D 463, in www.west.net/~smith/

45 BRADGATE, Robert. *Commercial Law*. Third Edition. London : Butterworths, 2000. 937 s. ISBN 0-406-91603-9. str. 44.

46 *Routledge v Grant* (1828) 130 ER 920.

47 Z pravidla obecné odvolatelnosti je drobná výjimka v případě, kdy navrhovatel obdrží od osoby, již je návrh určen, určité protiplnění za slib nechat nabídku otevřenou po určitou dobu.

výzvy k jednání. Jak bylo zmíněno, doktrína v České republice v tomto případě dovozuje existenci poptávek. Smysl rozlišení mezi návrhy na uzavření smlouvy a poptávkami v českém právu je dle mého názoru shodný jako odlišení nabídek a výzev k jednání v anglickém právu. Jejich význam spočívá v tom, že přestože se nejedná o závazné nabídky k uzavření smlouvy, vyjadřují ochotu jedné smluvní strany vyjednávat o uzavření smlouvy a před vlastním uzavřením smlouvy zjistit např. cenu nebo obchodní podmínky. Domnívám se, že toto rozlišení na závazné a nezávazné návrhy („poptávky“), ač toto rozlišení nemá v současnosti zákonnou oporu, lze po vzoru anglického práva přivítat. Strany by měly vědět, jaký právní úkon je poptávkou a naopak jaký právní úkon již splňuje náležitosti závazné nabídky. Pokud budou mít strany jistotu, co je soudy považováno za závazný návrh a co za poptávku, nebude jistě sporů týkajících se otázky, zda vznikla mezi stranami smlouva. Důsledek obdobného chápání návrhu na uzavření smlouvy v obou zemích má za následek, že i interpretační pravidla pro určitost návrhu jsou v anglickém i českém právu velmi podobná. Jak ukazuje srovnání české a anglické judikatury, soudy ani v jedné zemi nejsou ochotny projevy vůle doplňovat nebo nahrazovat. Domnívám se, že případ Harvey v Facey by i v případě rozhodování stejného sporu v České republice byl rozhodnut stejně, protože by soud ze slov žalovaného nemohl dle stávajících interpretačních pravidel dovodit existenci závazné nabídky. Anglické právo v daném případě slov žalovaného hovořilo o výzvách k jednání, slovy českého práva by se jednalo o poptávky. Tato podobnost mezi oběma právními řády jen dokládá, že současný přístup české judikatury k interpretaci právních úkonů a návrhů, je přístup správný.

Mezi českým a anglickým právem jsou v právní úpravě návrhu na uzavření smlouvy vedle nápadných podobností však i výrazné rozdíly. Česká právní úprava zrušení a odvolání návrhu (zejména pak návrhu, ve kterém je vyjádřena neodvolatelnost) ostře kontrastuje s přístupem v Anglii ke stejné problematice. Anglická úprava všeobecné odvolatelnosti návrhu je nekonzistentní nejen s českým ustanovením § 43a odst. 4 ObčZ, ale i s většinou ostatních jiných kontinentálních právních řádů⁴⁸ a i mezinárodními kodifikačními pracemi smluvního práva. PECL ve svém článku 2.202 odst. 3 písm. b) stanoví, že odvolání nabídky je neúčinné pokud nabídka stanoví fixní

48 Např. ustanovení § 145 BGB, § 862 ABGB.

dobu pro akceptaci. Rovněž UNIDROIT ve svém článku 2.1.4. odst. 2 písm. a) stanoví, že nabídka nemůže být odvolána, pokud nabídka stanoví, určením fixního času pro akceptaci nebo jinak, že je neodvolatelná. V této souvislosti lze poznamenat, že ani smluvní právo Spojených států amerických neuznává všeobecný princip odvolatelnosti pevné nabídky.⁴⁹ Je zde tedy vidět, že princip obecné odvolatelnosti pevné nabídky není uznáván ani v jurisdikci, která má jinak s anglickým právem mnoho společného. Zatímco v České republice je návrh v zásadě odvolatelný, s dvěma výjimkami vyplývajícími z ustanovení § 43a odst. 4 ObčZ, Anglie má odvolatelnost návrhu dovedenu do extrému. V Anglii je tedy návrh odvolatelný i v případech, ve kterých by byl návrh dle § 43a odst. 4 písm. a) ObčZ v České republice neodvolatelný. Anglický pravidlo vytvořené v případě *Routledge v Grant* je rovněž naprostým opakem zásady vyjádřené v § 43a odst. 4 písm. b) ObčZ.

I v Anglii platí pravidlo, že nelze odvolat návrh, pokud byl platně akceptován, protože v tomto případě již existuje platná smlouva.⁵⁰ Anglické právo tedy uznává obecnou odvolatelnost návrhu, dokud není platně přijat, čímž vznikne smlouva. V současné době i anglická literatura vyjadřuje kritické názory na pravidlo obecné odvolatelnosti a objevují se názory, že kontinentální přístup k neodvolatelnosti návrhu je vhodnější pro obchodní praxi a jistotu smluvních stran.^{51,52} S tímto názorem lze souhlasit, neboť princip obecně odvolatelné pevné nabídky je skutečně pro praxi jen obtížně použitelný. V případě, kdy navrhovatel může oprávněně zrušit svůj návrh v době, kdy druhá strana např. zjišťuje různými posudky či výzkumy ekonomickou výhodnost nabídky pro sebe a spoléhá se na návrh, pak zde vznikají bezdůvodné ekonomické náklady. Druhá strana (navrhovatel) je v lepší ekonomické pozici. Domnívám se proto, že právní úprava odvolání návrhu v Návrhu OZ, který v zásadě přejímá současnou právní úpravu, je krok správným směrem. Návrh OZ⁵³ ve svém

49 Ustanovení § 2-205 Uniform Commercial Code: „Písemná nabídka podnikatele koupit nebo prodat zboží, ve které podnikatel stanoví, že tuto nabídku nechá otevřenou po určitou dobu není odvolatelná po stanovenou dobu pro nedostatek protiplnění.“ *Legal Information Institute* [online]. 2005 [cit. 10.9.2011]. Uniform Commercial Code. Dostupné z WWW: <<http://www.law.cornell.edu/ucc/2/article2.htm#s2-205>>.

50 BLANCHARD, Patrick. Offer and acceptance in international contract negotiation: a comparative study. *International Business Law Journal*. 2008, 1, s. 3-27.

51 Tamtéž.

52 Článek sice hovoří o § 145 BGB, avšak smysl tohoto ustanovení je obdobný jako u českého § 43a odst. 4 písm. b) občanského zákoníku.

53 Vládní návrh občanského zákoníku., [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z

§ 1728 odst. 2 stanoví, že nabídku nelze odvolat, pokud je v ní vyjádřena neodvolatelnost. Ustanovení § 1728 odst. 1 návrhu OZ stanoví, není-li v nabídce vyhrazen opak, nelze ji odvolat ve lhůtě určené pro její přijetí. České právo tím naváže na současný právní stav, kdy je dle mého názoru optimálně volen kompromis mezi možnostmi nabídku jednostranně odvolat a zároveň chránit oprávněné zájmy druhé smluvní strany, která se při neodvolatelnosti nabídky může na nabídku spolehnout, že po stanovenou dobu ji bude moci akceptovat. Správnost současného přístupu k právní úpravě kontraktace obsažené v § 43a a násl., včetně možnosti zrušení a odvolání návrhu, dokazuje i fakt, že jde, dle názoru některých autorů, o poměrně stabilní právní úpravu.⁵⁴ Návrh nového OZ lze též popsat jako přijetí zcela opačného přístupu, než jaký byl přijat v Anglii, kde existuje velmi silná možnost odvolat návrh kdykoliv. České právo tak i nadále tak zůstane v souladu s mezinárodními kodifikačními pracemi.

3.4 Akceptace

3.4.1 Akceptace v českém právu

Obecná právní úprava akceptace pro obchodní závazkové vztahy je rovněž jako právní úprava návrhu obsažena v občanském zákoníku. Podle ustanovení § 44 odst. 2 ObčZ *přijetí návrhu, které obsahuje dodatky, výhrady, omezení nebo jiné změny, je odmítnutím návrhu a považuje se za nový návrh. Přijetím návrhu je však odpověď, jež vymezuje obsah navrhované smlouvy jinými slovy, jestliže z odpovědi nevyplývá změna obsahu navrhované smlouvy.* V českém právu je tak každý protinávrh, který obsahuje změny nebo doplňky brán jako nový návrh. Přijetí návrhu, aby šlo mluvit o platné akceptaci, na základě které vznikne smlouva, musí být proto bezvýhradné.⁵⁵ Domnívám se rovněž, že ve vazbě na § 43b odst. 1 písm. c) ObčZ, původní návrh podáním protinávrhu zaniká. Jak stanoví § 43b odst. 1 písm. c) ObčZ, návrh, i když je neodvolatelný, zaniká dojitím projevu o odmítnutí návrhu navrhovatelí. Tím, že druhá smluvní strana vyjádřila svou vůli tak, že navrhovatelí podala nový návrh, nepochybně

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>.

54 ČERNÁ, Stanislava. K vývoji úpravy neobchodní a obchodní kupní smlouvy a několik poznámek ke smlouvě o koupi závodu v navrhované úpravě občanského kodexu. In DĚDIČ, Jan; KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Podnikatel a rekonstrukce obchodního práva : The businessman and the recodification of business law.* Praha : Vysoká škola aplikovaného práva s.r.o., 2009. s. 164. ISBN 978-80-86775-21-0.
55 PLÍVA, S. Obchodní závazkové vztahy. 2. vydání. Praha : ASPI, a. s., 2009. 340 s.

tím i vyjádřila svou vůli odmítnout návrh původní. Tento závěr dovozují i někteří autoři.⁵⁶ Skutečnost, že každý protinávrh, tedy i protinávrh, který mění i nepodstatné části návrhu na uzavření smlouvy, je nový návrh, potvrzuje i judikatura. Nejvyšší soud vyjádřil právní názor, že má-li být úkon vyjádřením souhlasu s návrhem na uzavření smlouvy, musí být v souladu se všemi (tedy nejen podstatnými) jeho náležitostmi.⁵⁷ Pro uzavření platné smlouvy je tak třeba, aby byl návrh bezvýhradně akceptován druhou smluvní stranou, bez jakýchkoliv dodatků nebo změn.

3.4.2 Akceptace v anglickém právu

Akceptace je v anglickém pojetí jasně a jednoznačně vyjádření vůle příjemce nabídky být vázán nabídkou.⁵⁸ Akceptace musí být učiněna v reakci na nabídku, musí být jednoznačná, nepodmíněná, musí přesně odpovídat podmínkám vyjádřeným v nabídce a musí být oznámena straně činící nabídku. V oblasti akceptace přijaly anglické soudy koncept „zrcadlového obrazu“, který znamená, že i sebemenší změna podmínek oproti podmínkám vyjádřených v nabídce, je nový návrh nebo protinávrh a nikoliv akceptace. Anglické právo staví tuto doktrínu na případu *Hyde v Wrench*⁵⁹. V tomto případě nabídl pan Wrench panu Hydovi svoji nemovitost k prodeji za £1.000. Pan Hyde odpověděl, že je ochoten zaplatit £950. To pan Wrench odmítl, ale pan Hyde ihned reagoval s tím, že akceptuje jeho původní návrh za £1.000. Pan Wrench však odmítl tento návrh s argumentem, že žádná smlouva uzavřena nebyla. Pan Hyde zažaloval pana Wrenche. Soud dal za pravdu panu Wrenchovi a žalobu zamítl. Soud argumentoval klasickým principem, že pan Hyde učinil novou nabídku, která zrušila původní nabídku. Z tohoto případu anglické právo dovozuje tedy princip, že změna původní nabídky je nabídkou novou a stará nabídka již není nabídkou určenou k akceptaci, podáním nové nabídky zaniká.

Anglické právo jde tak daleko, že i změny, které jsou méně důležité než podstatné náležitosti smlouvy, jsou dle anglického práva novým návrhem smlouvy. Toto vyplývá z

56 Švestka, Jiří. in ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. et al. *Občanské právo hmotné : Závazkové právo*. 5. vydání. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2009. 552 s. ISBN 978-80-7353-473-4.

57 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2005, sp. zn 32 Odo 397/2005, in www.nsouid.cz.

58 MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-0-230-01883-9. str. 55.

59 *Hyde v Wrench* (1840) EWHC Ch J90 in www.bailli.org.

případu Jones v Daniel⁶⁰. V tomto případě anglické soudy dovodily, že smlouva nemůže vzniknout, dokud není absolutní souhlas o všech náležitostech smlouvy a jakákoliv změna původního návrhu, je návrhem novým. Anglické právo je tedy na smluvní strany přísné a pro vznik platné smlouvy vyžaduje úplnou, jasnou a bezvýhradnou akceptaci nabídky.

3.5 Okamžik perfekce smlouvy

S otázkou akceptace je nerozlučně spjata problematika vzniku smlouvy. Pro odstranění budoucích pochybností a případných sporů je třeba přesně určit okamžik, ke kterému smlouvy vzniká, tj. kdy dochází k perfekci smlouvy. Jak v českém tak i v anglickém právu je v obchodních smlouvách tato otázka spjata s konfliktem obchodních podmínek smluvních stran.

Otázka obchodních podmínek byla v Anglii řešena v případě Butler Machine Tool Co. Ltd v Ex-Cell-O Corporation (England) Ltd⁶¹. V tomto případě společnost Butler Machine Tool (prodávající) vyráběla a prodávala obráběcí stroje. Proávající zaslal společnosti Ex-Cell-O Ltd. (kupující) cenovou nabídku, ve které nabídl této společnosti nový obráběcí stroj s tím, že smlouva se bude řídit obchodními podmínkami prodávajícího. Tyto obchodní podmínky obsahovaly doložku možnosti jednostranně zvýšit kupní cenu v případě růstu cen vstupních surovin. Kupující odpověděl, že s kupní cenou souhlasí, ale smlouva se bude řídit jeho obchodními podmínkami, které neobsahovaly doložku o možnosti zvýšit kupní cenu jednostranně. Dopis kupujícího obsahoval lístek, který měl v případě souhlasu prodávající odtrhnout, podepsat a poslat zpět na adresu kupujícího. Na lístku byl text, že prodávající akceptuje objednávku kupujícího a objednávka se řídí obchodními podmínkami kupujícího. Proávající lístek skutečně odtrhl a podepsal, ale navíc na lístek dopsal, že „Zboží bude dodáno v souladu s naší původní cenovou nabídkou“. Později prodávající obráběcí stroj dodal kupujícímu a požádal kupujícího o zaplacení kupní ceny, jak bylo sjednáno ve smlouvě a navíc požadoval uhrazení dodatečné částky. Svůj požadavek odůvodnil tím, že se smlouva řídí jeho obchodními podmínkami a nárok je oprávněný. Toto kupující odmítl s tím, že se

⁶⁰ Jones v Daniel [1894] 2 Ch 332.

⁶¹ Butler Machine Tool Co. Ltd v Ex-Cell-O Corporation (England) Ltd 1 WLR 401, in <http://www.bailii.org>.

smlouva řídí jeho obchodními podmínkami a nárok proto nemá podklad ve smluvním ujednání.

Soud ve svém rozsudku rozhodl, že smlouva byla uzavřena za použití obchodních podmínek kupujícího. Toto své rozhodnutí odůvodnil tím, že dopsaná věta se vztahovala jen na označení zboží a cenu, ale již ne na obchodní podmínky, podle nichž byla smlouva uzavřena. Odesláním podepsaného akceptačního lístku prodávající (žalobce) souhlasil s obchodními podmínkami kupujícího (žalovaného), které neumožňovaly změnit cenu. Odkaz dopsaný na akceptační lístek tak byl relevantní jen pro určitost kupní smlouvy a požadavek na zvýšení kupní ceny nebyl po právu.

Tento případ patří skutečně k jednomu z nejzásadnějších a nejcitovanějších případů anglického smluvního práva. Situaci, která vznikla v tomto případě, označuje anglické právo jako „bitvu forem“⁶². Tento princip je rozšířením zásad vytvořených v případě Hyde v Wrench. V bitvě forem vítězí ten, kdo dá poslední návrh, který je akceptován. Anglické právo hovoří též o „posledním výstřelu“⁶³. Zde však anglické právo narazilo na problém, který v určité formě musí řešit každý právní řád. Vzhledem k tomu, že žádná ze stran nechce ustoupit, tak na každý protinávrh druhé smluvní strany reaguje novým návrhem, který v klasické doktríně anglického práva znamená nový návrh, který ruší návrh předchozí („nový výstřel“). Pokud tento nový návrh není akceptován bezvýhradně druhou smluvní stranou, ale následuje stejný postup druhé smluvní strany, pak v klasické doktríně nemusí smlouva vůbec nikdy vzniknout. Přestože tedy strany souhlasí s obecnými a podstatnými náležitostmi smlouvy, neexistuje úplný souhlas o obsahu celé smlouvy, což v anglickém právu (stejně jako v českém právu) způsobuje neexistenci smlouvy. Případ Butler byl velmi zajímavý a klíčový v tom, že se v něm soudci mohli vyjádřit odlišný přístup, než byl přijat v případě Hyde v Wrench.

Ze tří soudců odvolacího soudu Anglie, kteří případ rozhodovali, se dva soudci podrželi klasického anglického způsobu určení existence smlouvy, tedy nabídky a akceptace. Třetí soudce, Baron Denning⁶⁴ však využil možnosti dané povahou případu a

62 V angličtině „Battle of forms“.

63 HOWARTH, William. Contract, reliance and business transactions. *Journal of Business Law*. Journal of Business Law 1987, March, s. 122-130.

64 Alfred Thompson "Tom" Denning, Baron Denning (1899-1999), jeden z nejvýznamnějších soudců Anglie 20. století, výraznou měrou přispěl k rozvoji anglického práva. Jeho rozsudky jsou dodnes pozitivně hodnoceny pro svou vysokou právní hodnotu a argumentace v odůvodněných rozsudcích je dodnes považována za velmi kvalitní. Srovnej: HEWARD, Edmund. *Lord Denning*. [s.l.]: Universal

zvolil nový postup odůvodnění svého rozsudku. Svou úvahu založil na předpokladu, že by právo mělo oddělovat uzavírání smlouvy a obsah smlouvy. Vyjádřil názor, že smlouva by měla být uzavřena v okamžiku, kdy se strany dohodly na všech podstatných náležitostech, i když existují určité drobné rozpory a obsah smlouvy by se neměl posuzovat jen přísným pohledem nabídky a akceptace, ale zřetel by se měl brát k celému kontraktačnímu procesu, úmyslům smluvních stran a též ke všem dokumentům, které si smluvní strany vyměnily. Dodnes je citována věta z rozsudku, kterou Baron Denning uvedl svojí část rozsudku: „*V mnoha případech je dnes tradiční analýza nabídky, protinabídky, odmítnutí a akceptace již zastaralá.[...] Dle mého názoru, je lepší způsob, jak posuzovat vznik smlouvy, brát ohled na všechny dokumenty, které si strany v průběhu vyjednávání vyměnily a dovést z nich, nebo z vlastního jednání stran, zda strany dosáhly dohody o všech podstatných částech smlouvy.*“

Přestože tedy i Lord Denning v tomto případě dovedl, že strany uzavřely smlouvu za obchodních podmínek kupujícího, byl tento přístup velmi novátorský a radikální v anglickém právu. Bylo otázkou, zda tento přístup najde širší ohlas mezi soudci, aby tento „komplexnější“ přístup ke smlouvě mohl být v anglickém právu širěji uplatňován.

Případ, který mohl definitivně přinést změnu do anglického práva, byl případ Gibson v Manchester City Council.⁶⁵ V tomto případě pan Gibson tvrdil, že slova pokladníka města Manchesteru „*městská rada je snad připravena Vám prodat dům*“⁶⁶ představují závaznou nabídku na uzavření kupní smlouvy, kterou on akceptoval. Sněmovna lordů⁶⁷ dovedla, že tato slova nejsou závaznou nabídkou, ale spíše jde o počátek a ochotu k pokračujícímu vyjednávání o prodeji domu. V žádném případě, dle názoru Sněmovny lordů, nelze hovořit o závazné nabídce, která by městskou radu vážala, proto nebyla smlouva uzavřena. Odvolací soud Anglie dovedl, že na základě širšího pohledu na celé smluvní vyjednávání, vyjádřeného v případě Butler soudcem Denningem, došlo k uzavření smlouvy a městská rada je smluvně vázána. Odvolací soud celý kontraktační proces posuzoval z širšího hlediska než jen z pohledu nabídky a

Law Publishing , 2003. 271 s. ISBN 9788175341579.

65 Gibson v Manchester City Council(1978) 1 W.L.R. 520, CA; (1979) 1 W.L.R. 294, HL, in <http://www.bailii.org>.

66 Srovnej originální text v angličtině: “*The corporation may be prepared to sell the house to you*”

67 Sněmovna lordů (House of Lords) byla nejvyšší soudní instancí Spojeného království do 30.9.2009.

Od 1.10.2009 ji nahradil nový Nejvyšší soud Spojeného království (Supreme Court of the UK).

akceptace a soudci dovodili, že strany skutečně dospěly k dohodě. Po tomto rozhodnutí v anglickém smluvním právu zůstala zachována tradiční analýza vzniku smlouvy, kdy se odděleně analyzuje nabídka a akceptace. Přístup navržený Lordem Denningem nenašel u Sněmovny lordů příznivou odezvu.

Tento přístup anglických soudů je možno velmi dobře porovnat s přístupem k uzavírání smlouvy v České republice. Český přístup je shodný s přístupem anglických soudů k otázce, zda vzniká smlouva i v případě, kdy sice smluvní strany nerozporují podstatné náležitosti smlouvy, ale není dohoda ohledně dalších ustanovení smlouvy. Jak v anglickém právu (případy *Butler Machine Tool Co. Ltd v Ex-Cell-O Corporation Ltd.*, *Gibson v Manchester City Council*), tak i v českém právu (ustanovení § 43b odst. 1 písm. c) občanského zákoníku) je zastáván názor, že smlouva nemůže vzniknout, pokud není úplný a kompletní souhlas s celým obsahem smlouvy mezi oběma smluvními stranami, včetně nepodstatných náležitostí smlouvy, pokud jsou součástí smlouvy. Každý nový návrh, který obsahuje změny, dodatky nebo jiné jakékoliv změny, je novým návrhem smlouvy. Je lhostejné, zda se změna týká podstatných či nepodstatných částí smlouvy, jakákoliv změna je v obou právních řádech shodně považována za nový návrh na uzavření smlouvy. České právo tedy vlastně také vychází z teorie „posledního výstřelu“, jak je tato situace nazývána v anglickém právu a smlouva je uzavřena dle smluvních podmínek té smluvní strany, která jako poslední dala návrh, na základě kterého poté smluvní strany plnily. Analýza vzniku smlouvy na základě nabídky a akceptace je velmi blízká jak českému, tak anglickému právu. Případy *Butler Machine Tool Co. Ltd v Ex-Cell-O Corporation Ltd.* a *Gibson v Manchester City Council* ukazují, že anglické právo neustupuje od tradiční koncepce nabídky a odpovídající bezvýhradné akceptace a pokus Lorda Denninga o zavedení nových postupů v analýze vzniku smlouvy byl odmítnut. Stejný přístup se uplatňuje i v českém právu, kde je nabídka, akceptace, úplná shoda mezi nabídkou a akceptací a konsenzus smluvních stran základem pro zjištění, zda byla uzavřena smlouva. Česká judikatura je tak v těchto otázkách téměř shodná jako anglická.

Tato pozice českého i anglického práva je odlišná od pozice, kterou zastávají mezinárodní dokumenty smluvního práva. Článek 2:208 odst. 2 PECL⁶⁸ stanoví, že

⁶⁸ Principles of European Contract Law. [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law.

protinávrh, který vyjadřuje jednoznačný souhlas s nabídkou, lze považovat za akceptaci, i když vyjadřuje dodatečné nebo odlišné smluvní podmínky, to vše však za předpokladu, že tyto podmínky nemění materiálně nabídku. Kdy je změna materiální je definováno v PECL v článku 1:301 odst. 5⁶⁹ tak, že obsah je materiální, pokud by rozumná osoba, ve stejné pozici jako je jedna ze smluvních stran, měla vědět, že by tento obsah ovlivnil rozhodnutí druhé smluvní strany uzavřít smlouvu za daných smluvních podmínek nebo vůbec smlouvu uzavřít. Obdobně přistupují k této otázce i zásady UNIDROIT, ve svém článku 2.1.11. odst. 1)⁷⁰ stanoví, že odpověď, která má být akceptací, ale obsahuje dodatky, omezení nebo jiné změny, je odmítnutí nabídky a představuje protinávrh. Tento princip by byl bez dalšího shodný s českým i anglickým právem. Článek 2.1.11. odst. 2 UNIDROIT⁷¹ však dále stanoví, že odpověď, který má být akceptací, ale obsahuje odlišné nebo dodatečné smluvní podmínky, které materiálně nemění podmínky nabídky, znamenají akceptaci. To je princip shodný s PECL a odlišný od českého a anglického smluvního práva. Názor Lorda Denninga lze považovat jako příklon k zásadám, které jsou vyjádřeny v PECL, tedy že by se měl odlišit obsah smlouvy a vznik smlouvy. Smlouva by tak mohla existovat, i když by nebyl úplný souhlas nad všemi smluvními podmínkami, čímž je vlastně odmítnuta i doktrína „bitvy forem“. Možnost vzniku smlouvy, pokud se strany shodly na podstatných náležitostech smlouvy, avšak neshodly se na nepodstatných částech smlouvy však byla odmítnuta Sněmovnou Lordů a, jak již bylo uvedeno, v současném anglickém právu se neuplatňuje. Stejně řešení je zakotveno a judikaturou potvrzeno i v českém právu.⁷²

Anglické právo je tak v této záležitosti shodné s právem českým. V této souvislosti je však možné zmínit, že česká vnitrostátní úprava uzavírání smlouvy je v oblasti nekorespondující nabídky a akceptace odchylná od úpravy ve Vídeňské úmluvě o mezinárodní koupi zboží.^{73, 74} V případě aplikace Vídeňské úmluvy o mezinárodní koupi zboží na konkrétní posuzovanou smlouvu tak bude mít úprava kontraktace v této

69 Tamtéž.

70 Unidroit principles of international commercial contracts. [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>.

71 Tamtéž.

72 Princip, že každá změna smlouvy, byť i nemateriální, je novým návrhem smlouvy, je dovozována i některých dalších zemích v Evropě. Srov. např. § 150 odst. 1, 2 BGB.

73 Publikována jako Sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 160/1991 Sb.

74 Článek 19 odst. 2 Vídeňské úmluvy o mezinárodní koupi zboží.

mezinárodní úmluvě přednost před českou vnitrostátní úpravou.⁷⁵ Anglické právo je sice také odlišné, avšak Spojené království není signatářem Vídeňské úmluvě o mezinárodní koupi zboží⁷⁶, čímž problémy anglickému právu nevznikají.

V Návrhu OZ je v § 1481 odst. 3⁷⁷ stanoveno, že odpověď s dodatkem nebo odchylkou, která podstatně nemění podmínky nabídky, je přijetím nabídky, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu takové přijetí neodmítne. Navrhovatel může přijetí nabídky s dodatkem nebo odchylkou předem vyloučit již v nabídce nebo obdobným způsobem. Z tohoto je možné dovodit, že návrh občanského zákoníku se odchyluje od současné právní úpravy a přejímá řešení, které nabízí PECL a zásady UNIDROIT. I přes nespornou argumentační sílu těchto dokumentů mezinárodního práva se domnívám, že by smlouva neměla vznikat v případě, kdy není úplný souhlas o všech náležitostech smlouvy. Srovnání s anglickým právem ukazuje, že i některé další právní řády odmítají řešení přijaté v PECL a UNIDROIT, kde smlouva může vzniknout i když strany nedosáhly úplného konsenzu o obsahu smlouvy. Posuzování, co je materiální náležitostí smlouvy nebo odlišení podstatné a nepodstatné náležitosti smlouvy může být v určitých případech téměř nemožné. Tato situace by mohla vést k častým sporům ohledně obsahu smlouvy. Domnívám se proto, že by stávající česká právní úprava nabídky a akceptace měla být zachována i do budoucna.

3.6 Účinnost přijetí smlouvy v případě jednání na dálku

S otázkou vzniku smlouvy je též spjata otázka vzniku smlouvy v situaci, kdy strany sjednávají smlouvu na dálku a nejednají o obsahu smlouvy osobně. V tomto případě je třeba určit okamžik, kdy smlouva vzniká s ohledem na časovou prodlevu, ke které dochází mezi odesláním akceptace a přijetím této akceptace navrhovatelem. Otázka účinnosti přijetí návrhu je pro průběh kontraktace velmi důležitá, protože v okamžiku účinnosti přijetí je uzavřena smlouva.⁷⁸

75 Článek 10 Ústavy České republiky.

76 The United Nation Convention on Contract for the International sale of Goods [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html.

77 Vládní návrh občanského zákoníku., [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>.

78 Ustanovení § 44 odst. 1 občanského zákoníku.

3.6.1 Účinnost přijetí v případě jednání na dálku v českém právu

České právo vychází ze zásady, že přijetí je účinné v okamžiku, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli.⁷⁹ Tento princip je zastáván i v odborné literatuře⁸⁰. Rozhodným okamžikem pro účinnost akceptace a vznik smlouvy je tedy moment, kdy se akceptace dostane do sféry navrhovatele a nikoliv okamžik, kdy se navrhovatel dozví o obsahu akceptace.⁸¹ Toto potvrzuje i judikatura. Nejvyšší soud se k tomuto vyjádřil svém rozsudku ze dne 15. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 368/99.⁸² V tomto případě vystupoval kupující jako navrhovatel. Nejvyšší soud zaujal následující právní názor: „K tomu, aby mezi účastníky došlo k uzavření písemné kupní smlouvy, je zapotřebí nejen písemného prohlášení prodávajícího[...], z něhož by bylo možno dovést jeho přijetí návrhu, ale ještě je třeba, aby toto přijetí návrhu jako vyjádření souhlasu s jeho obsahem došlo kupujícímu [...]. S tímto názorem se Nejvyšší soud ztotožnil i v další judikatuře.⁸³

České právo ze zásady, že akceptace musí dojít navrhovateli, připouští výjimku. Smlouva v těchto případech může vzniknout za podmínek upravených v § 275 odst. 4 obchodního zákoníku, aniž by akceptace došla do sféry navrhovatele. Toto ustanovení umožňuje vznik smlouvy faktickým tedy konkludentním jednáním, kdy přijetí je účinné v okamžiku, kdy je akceptační úkon učiněn. V tomto případě tedy vzniká smlouva již vlastním provedením realizačního úkonu, smlouva je tak uzavřena dříve, než je tento projev vůle akceptanta doručen navrhovateli. Lze tak souhlasit s názorem, že pro účinnost přijetí a vznik smlouvy je tak rozhodující den, kdy došlo k odeslání přijetí.⁸⁴ Jedná se proto o výjimku z obecného ustanovení § 43c odst. 2 občanského zákoníku pro vztahy řídicí se obchodním zákoníkem. Nejvyšší soud ve své judikatuře opakovaně interpretoval vznik smlouvy konkludentním jednáním za použití ustanovení § 275 odst. 4 obchodního zákoníku. Nejvyšší soud vyjádřil ve svém rozsudku ze dne 20.12.2005,

79 Ustanovení § 43c odst. 2 občanského zákoníku.

80 PLÍVA, S. Obchodní závazkové vztahy. 2. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2009.

81 Srov.: BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 5. vydání. 594 s. Praha : C. H. Beck, 2010.

82 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 368/99, in www.nsoud.cz.

83 Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.01.2010, sp. zn. 30 Cdo 4817/2008, in www.nsoud.cz; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1875/2005, in www.nsoud.cz.

84 TOMSA, M.. in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H : Beck, 2010, 1469 s.

sp. zn. 32 Odo 397/2005⁸⁵ následující právní názor: „*Má-li úkon vyjádřit souhlas s návrhem a má-li být tudíž dle § 275 odst. 4 obch. zák. posuzován jako přijetí návrhu, musí být v souladu se všemi (tedy nejen podstatnými) jeho náležitostmi.*“ Z tohoto judikátu lze dovést, že Nejvyšší soud i v případě konkludentního uzavírání smlouvy vyžaduje, aby i konkludentní souhlas byl v souladu se všemi náležitostmi návrhu, tedy i nepodstatnými. V případě konkludentního souhlasu tak dochází k odklonu od zásady, že je třeba, aby přijetí návrhu došlo navrhovateli, ale není opuštěna zásada, že přijetí musí být bezpodmínečné a zcela v souladu s návrhem. V situaci, kdy by např. akceptant provedl úkon, kterým by návrh ve všech podstatných náležitostech akceptoval, ale např. by provedl drobnou změnu oproti návrhu (např. prodávající by zasílané zboží zabalil jiným způsobem než vyžadovala objednávka kupujícího), nejednalo by se o vznik smlouvy na základě faktického přijetí, ale o protinávrh. Tento protinávrh prodávajícího (kde protinávrh by byl v podobě jinak zabaleno zboží) by mohl být naopak konkludentně přijat kupujícím např. zaplacením kupní ceny za toto jinak zabaleno zboží. Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu lze proto hodnotit kladně, je v souladu s obecnými zásadami smluvního práva a shoduje se i s přístupem soudů k téže problematice v Anglii.

V dalším rozsudku ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 636/2002⁸⁶ vyjádřil Nejvyšší soud názor, že soud se musí za situace, kdy mezi stranami neexistuje písemná nebo ústní smlouva, zabývat otázkou, zda mezi subjekty nedošlo k uzavření smlouvy konkludentním způsobem dle § 275 odst. 4 obchodního zákoníku. Pokud soud založí své rozhodnutí na stanovisku, že mezi účastníky neexistuje písemná ani ústní smlouva, ale zároveň se ve své argumentaci nevypořádá s otázkou, zda ke vzniku smlouvy nedošlo konkludentně, pak se jedná o rozhodnutí neúplné a tedy i nesprávné. Tento přístup Nejvyššího soudu lze jistě považovat za pozitivní, neboť by bylo přílišným formalismem žádat po stranách, aby veškeré jejich úkony byly činěny jen formálním způsobem ústní nebo písemnou formou. Je úkolem soudu při neexistenci formální smlouvy dovést možnou existenci neformálního ujednání mezi stranami. Opačný přístup, tedy neuznání existence smlouvy, by zbytečně nutil subjekty žádat po sobě

85 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2005, sp. zn. 32 Odo 397/2005, in www.nsoud.cz.

86 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.1.2003, sp. zn. 29 Odo 636/2002, in www.nsoud.cz.

vzájemně plnění z titulu bezdůvodného obohacení, což by bylo velmi nepraktické. Tento přístup Nejvyššího soudu umožňuje pružnější a efektivnější fungování ekonomických vztahů. Odraz tohoto rozhodnutí lze nalézt i v pozdější rozhodovací praxi Nejvyššího soudu.

Rozsudkem ze dne 31.8.2011, sp. zn. 23 Cdo 3558/2009⁸⁷, Nejvyšší soud potvrdil, že lze uznat existenci smlouvy vzniklé konkludentním jednáním. V tomto případě se jednalo o výkopové práce objednané u zhotovitele na základě objednávky, kterou vystavil provozní ředitel objednatele. Tyto objednané výkopové práce byly v návaznosti na objednávku provedeny a byl vystaven soupis provedených prací, který provozní ředitel potvrdil. Mezi stranami došlo ke sporu, který se, mimo jiné, týkal též existence smlouvy o objednaných výkopových pracích. Nejvyšší soud potvrdil rozsudek Vrchního soudu v Praze, jako soudu odvolacího, a vyjádřil právní větu: „*K uzavření smlouvy naplňující znaky smlouvy o dílo pak došlo přijetím návrhu smlouvy konkludentním jednáním ve smyslu ustanovení § 275 odst. 4 obch. zák., neboť obsah objednávky byl dostatečně určitý a srozumitelný a zhotovitel ji neprodleně akceptoval tím, že na provádění prací nastoupil.*“ Z tohoto judikátu lze dovodit, že Nejvyšší soud i v případě, kdy je ujednání mezi smluvními stranami učiněno neformální cestou, tedy konkludentním jednáním, lze dovodit existenci platné a závazné smlouvy. I v tomto případě tak byla smlouva uzavřena v okamžiku, kdy zhotovitel začal provádět objednané práce a ne v okamžiku, kdy se o zahájení stavebních prací dozvěděl objednatel. Lze rovněž vyvodit, že rozhodnutí je v souladu s předchozím rozsudkem⁸⁸, kde byl přímo vyjádřen požadavek, aby se soudy zabývaly možnostmi vzniku smlouvy konkludentním jednáním.

3.6.2 Účinnost přijetí v případě jednání na dálku v anglickém právu

Anglické právo vychází ze stejného základního předpokladu jako české právo, tedy že pro účinnost přijetí nabídky je nutné oznámit přijetí nabídky navrhovateli.⁸⁹ Z tohoto pravidla však anglické právo, stejně jako české právo, připouští výjimky. První výjimka je v případě, kdy strany začaly již plnit podle smlouvy, ale z pohledu přísných pravidel

87 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2011, sp. zn. 23 Cdo 3558/2009, in www.nsoud.cz.

88 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.1.2003, sp. zn. 29 Odo 636/2002.

89 Powell v Lee (1908) 99 L.T. 284, Robophone Facilities Ltd v. Blank [1966] 3 All E.R. 128.

anglické nabídky a akceptace nedošlo k uzavření smlouvy. Jinak řečeno, v předsmulvním vyjednávání nelze tradiční analýzou anglického práva nalézt jednoznačný návrh na uzavření smlouvy a tomuto návrhu odpovídající bezvýhradnou akceptaci. Anglické právo hovoří o přijetí jednáním. Na jedné straně chce anglické právo samozřejmě uznat existenci smlouvy mezi stranami, na straně druhé však nechce slevovat z tradičních doktrín ovládajících nabídku a akceptaci. Řešení problému lze demonstrovat na případu *Brogden v Metropolitan Railway Co*⁹⁰. V tomto případě žalobce (*Brogden*) začal dodávat žalovanému (*Metropolitan Railway Co*) uhlí dle jeho požadavků a potřeb, avšak mezi stranami nebyla uzavřena žádná formální písemná smlouva. Strany se po určité době rozhodly, že sepsání písemné smlouvy by bylo vhodné. Žalovaným byla navržena smlouva a zaslána žalobci k prostudování. Ten doplnil do smlouvy jméno rozhodce, orazítkoval smlouvu jako odsouhlasenou a vrátil ji žalovanému. Žalovaný smlouvu jen založil mezi ostatní právní dokumenty, neučinil žádný další úkon a strany začaly dle smlouvy plnit. Později vznikly mezi stranami velké spory a bylo otázkou, zda sepsaný dokument je platnou a závaznou smlouvou.

Z právního pohledu bylo dopsání jména rozhodce změnou oproti původnímu návrhu, tedy novým návrhem, ten však nebyl nikdy klasickým způsobem odsouhlasen žalovaným. Sněmovna Lordů rozhodla, že zahájení plnění žalovaným, který objednal a také odebíral uhlí dle podmínek podepsané smlouvy, lze uznat jako akceptaci jednáním. Smlouva dle rozhodnutí Sněmovny Lordů tedy uzavřena byla okamžikem, kdy bylo zahájeno jednání dle smlouvy. Na toto rozhodnutí zareagoval i Parlament když do zákona o prodeji zboží z roku 1977⁹¹ byl zahrnut čl. 4(1), který stanoví (mimo jiné), že „*uzavření kupní smlouvy může být dovozeno i z jednání stran*“. Uzavření smlouvy jednáním stran bylo dále rozpracováno rozhodnutím *Day Morris Associates v Voyce*⁹², které upřesnilo, že z faktického jednání musí být zřejmé, na jakou nabídku reaguje, dále přijetí jednáním musí být určité a bezpodmínečné. Na základě těchto rozsudků a zákona tedy i anglické právo uznalo možnost uzavření smlouvy jednáním stran.

Druhá výjimka ze zásady, že akceptace musí být oznámena návrhovateli je velmi významná a tvoří velký rozdíl oproti českému právu. Jedná se o výjimku tzv.

90 *Brogden v Metropolitan Railway Co* (1877) 2 App Cas 666.

91 Sale of Goods Act 1979, in www.legislation.gov.uk.

92 *Day Morris Associates v Voyce* [2003] EWCA Civ 189.

poštovního pravidla („postal rule“). Princip tohoto pravidla spočívá v tom, že v případě, kdy je mezi stranami pro vzájemnou komunikaci použita pošta, je akceptace účinná odesláním přijetí. Toto pravidlo vychází z případu *Adams v Lindsell*⁹³, kde se jednalo o prodej vlny. Žalovaný nabídl žalobci ke koupi vlnu a požádal o odpověď poštou. Žalobce po obdržení této nabídky dopisem zaslal své potvrzení poštou. Žalovaný však, z důvodu dlouhé doby mezi odesláním své nabídky a obdržením akceptace, mezitím vlnu prodal jinému kupujícímu. Žalobce u soudu tvrdil, že smlouva byla uzavřena již odesláním dopisu, žalovaný se bránil argumentem, že smlouva nemůže být uzavřena, dokud akceptaci neobdržel. Soud v tomto případě potvrdil, že přestože akceptační dopis byl výrazně zpožděn oproti normální době doručení, smlouva byla uzavřena v okamžiku, kdy příjemce, tedy žalobce, vhodil svou akceptaci do poštovní schránky. Tento princip byl navíc potvrzen a rozvinut v případě *Household Fire and Carriage Accident Insurance Co. Ltd. v Grant*⁹⁴. Zde šlo o smlouvu o prodeji akcií společnosti *Household Fire and Carriage Accident Insurance Co. Ltd* panu Grantovi jako kupujícímu. V tomto případě dokonce akceptační dopis nikdy nedorazil k navrhovateli, přesto ale soud dovedl uzavření smlouvy. Anglická literatura uvádí některé výhody tohoto pravidla⁹⁵:

a) V případě absence poštovního pravidla by příjemce byl v nevýhodné pozici, neboť by musel čekat na doručení potvrzení o tom, že navrhovateli přijetí došlo. Tato pozice by byla v obchodních vztazích nevýhodná pro obě strany.

b) Toto pravidlo zabraňuje spekulacím na trhu, kdy příjemce zašle přijetí návrhu, poté vyčkává, jak se vyvine situace na trhu a v případě, že se situace vyvíjí pro něj nepříznivě, může svou akceptaci odvolat rychlejším způsobem komunikace, než je pošta (např. telefonem). Poštovní pravidlo brání těmto typům možných spekulací, čímž vytváří právní jistotu mezi smluvními stranami.

Dle mého názoru, jsou však tyto uváděné výhody vyváženy velkými nevýhodami na straně druhé. Pokud navrhovateli není doručena akceptace, může se domnívat, že příjemce o nabídku nemá zájem a smlouva uzavřena není. Pravým důvodem nedoručení

93 *Adams v Lindsell* (1818) 1 B & Ald 681.

94 *Household Fire and Carriage Accident Insurance Co. Ltd. v Grant* (1879) LR 4 Ex D 216.

95 MARWAN, Allbrahim; ABABNEH, Ala'eldin; TAHAT, Hisham. The Postal Acceptance Rule in the Digital Age. *Journal of International Commercial Law and Technology*. 2007, Vol.2, Issue 1, s. 47-53.

přijetí však může být, že se dopis ztratil v průběhu přepravy, takže navrhovatel může být vázán vzniklou smlouvou a ani si toho nemusí být vědom. Navrhovatel nemá jistotu, zda návrh byl či nebyl akceptován. Rozumný navrhovatel by proto často kontaktoval příjemce s dotazem, zda již odeslal akceptaci. Tím se však popírá celý smysl kontraktačního procesu poštou, neboť navrhovatel musí být neustále ve střehu a zjišťovat pravý stav věci. Tato situace je nežádoucí a nevede k právní jistotě. Naopak příjemce tím, že odeslal akceptaci, v nejistotě není, neboť počítá s tím, že smlouva uzavřena byla. Kritika poštovního pravidla přišla i se strany soudců, kdy někteří soudci v rozsudcích vyjádřili názor, že by preferovali normální pravidlo dojití akceptace do sféry navrhovatele⁹⁶. Poštovní pravidlo činí potíže i v samotné Anglii. Toto pravidlo je často označováno jako anachronismus a v dnešní době již spíše jako výjimka než pravidlo⁹⁷, avšak i přes tuto kritiku pravidlo stále přežívá a uplatňuje se.

Lze souhlasit s výše uvedeným názorem, že pravidlo je spíše již výjimkou než pravidlem. Soudy umožnily smluvní omezení tohoto pravidla a zároveň vytvořily výjimky, kdy se pravidlo neaplikuje. Použití pravidla v praxi je spíše výjimečné, neboť smluvní strany široce využívají možnosti vyhnout se působení tohoto pravidla.⁹⁸

Prvním případem, kdy soudy dovodily vyloučení pravidla, je případ, kdy navrhovatel stanoví, že akceptace musí skutečně dorazit do sféry navrhovatele. Pokud dá navrhovatel jasně najevo, že nechce být vázán, dokud mu není akceptace doručena nebo dokud se nedostane do sféry jeho vlivu, je použití poštovního pravidla vyloučeno⁹⁹. Další případ, kdy je poštovní pravidlo vyloučeno, je případ, kdy je dopis špatně adresován. V případě L.J. Korbetis v Transgrain Shipping BV roku 2005¹⁰⁰ soud sice potvrdil správnost a obecnou platnost poštovního pravidla, stanovil další výjimku z jeho působnosti. Precedenční charakter z tohoto případu (mimo jiné) má následující věta: *„Poštovní pravidlo neplatí v případech, kdy je dopis s akceptací špatně adresován. Pokud je dopis s akceptací špatně adresován, pak nastává uzavření smlouvy, pokud k němu vůbec dojde, ve chvíli, která je nejméně příznivá pro stranu, která způsobila*

96 Tento názor vyjádřil soudce Bramwell LJ v rozsudku případu Household Fire and Carriage Accident Insurance Co. Ltd v Grant (1879) 4ExD 216.

97 MITCHELL, Catherine. Publication Review : Contract Formation: Law and Practice. *Journal of Business Law*. 2011, 1, s. 120-123.

98 Tamtéž.

99 Holwell Securities Ltd v Hughes [1974] 1 WLR 155, in www.westlaw.co.uk.

100 Korbetis v Transgrain Shipping BV[2005] EWHC 1345(QB), in www.westlaw.co.uk.

skutečnost, že byl dopis špatně adresován.“¹⁰¹ Nejdůležitější výjimkou z poštovního pravidla jsou však prostředky moderní komunikace, i když i zde panuje určitá nejistota. Poštovní pravidlo se neaplikuje v případě komunikace ohledně smlouvy dálkopisem (telexem). To vyplývá z případu Entores Ltd v Miles Far East Corporation z roku 1955¹⁰². V tomto případě nizozemská společnost zaslala dálkopisem (v té době nejrychlejší prostředek komunikace pro písemné dokumenty) anglickému obchodnímu partnerovi návrh smlouvy. Anglická společnost zaslala dálkopisem protinávrh. Nizozemská společnost opět dálkopisem tento protinávrh akceptovala. Později se mezi smluvními stranami objevily rozpory a vznikla otázka, kdy a kde byla smlouva uzavřena. Odvolací soud v Londýně rozhodl, že „*ačkoliv v případech, kdy je smlouva uzavírána prostřednictvím pošty, je smlouva uzavřena okamžikem vhození dopisu do poštovní schránky, v případech, kdy je smlouva uzavírána prostředky okamžité komunikace, například telefonem, pak je smlouva uzavřena jen pokud se akceptace dostane k navrhovateli. [...] Komunikace dálkopisem je ve skutečnosti prostředek okamžité komunikace, proto v tomto případě byla smlouva uzavřena v Londýně.*“¹⁰³ Je tedy zřejmé, že smlouvy uzavřené dálkopisem a telefonem jsou zcela z působnosti pravidla vyloučeny. Domnívám se však, že toto rozhodnutí bylo podmíněno i tím, že angličtí soudci nechtěli připustit, aby se smlouva řídila nizozemským právem. Tím by se řídila v případě, že by soudci uznali aplikaci poštovního pravidla i v tomto případě, což by mělo za následek uzavření smlouvy při odeslání, tedy v Nizozemsku. Otázka okamžiku uzavření smlouvy e-mailem je v anglickém právu nejasná, neexistuje žádný závazný precedent. Spíše je zastáván názor, že soud v případném sporu o platnost smlouvy uzavřené prostřednictvím e-mailu poštovní pravidlo opět omezí a obdobně jako ve výše uvedeném případě označí e-mail za prostředek okamžité komunikace. K tomuto závěru dospěly australské soudy.¹⁰⁴ V případě e-mailu se tak v Austrálii poštovní

101 Tamtéž, závazná část rozsudku (stare decisis), strana č. 1: *“The postal rule should not apply to misdirected letters of acceptance. A misdirected acceptance should take effect, if at all, at the time which was least favourable to the party responsible for the misdirection.”*

102 Entores Ltd v Miles Far East Corporation [1955] 2 QB 327.

103 Tamtéž, závazná část rozsudku (stare decisis), strana č. 1: *„Although where a contract is made by post acceptance is complete as soon as the letter of acceptance is put into the post box, where a contract is made by instantaneous communication, e.g., by telephone, the contract is complete only when the acceptance is received by the offeror [...] Communications by Telex were virtually instantaneous, the contract in this case was made in London.”*

104 Olivaylle Pty Ltd v Flottweg GMBH & Co KGAA (No 4), Federal Court of Australia, 20 May 2009, in *Internationales Handelsrecht*, 2009, č. 4, s. 160

pravidlo neuplatní. Anglické soudy by tento rozsudek pravděpodobně následovaly. Jedná se však pouze o převažující právní názor, jak již bylo řečeno, žádná legislativa ani závazné soudní rozhodnutí v anglickém právu pro tuto otázku neexistuje¹⁰⁵.

3.6.3 Srovnání účinnosti přijetí v anglickém právu s právní úpravou České republiky a s PECL

Základní myšlenka anglického i českého práva pro účinnost přijetí je zcela shodná. Obecné pravidlo v obou právních řádech je, že pro účinné přijetí smlouvy je nutné doručení akceptace navrhovateli. Anglické i české právo mají shodné to, že navrhovatel se nemusí ve skutečnosti dozvědět o obsahu vlastní akceptace, stačí, že se akceptace dostala do sféry navrhovatele. Při bližším porovnání obou právních úprav však nalezneme rozdíly v tom, kdy se toto obecné pravidlo neuplatní. V českém právu občanský zákon neupravuje výjimku z pravidla, že smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti. Modifikací tohoto pravidla pro obchodní závazkové vztahy je tak ustanovení § 275 odst. 4 obchodního zákoníku. Toto pravidlo má téměř shodnou ekvivalentní zásadu v anglickém případě *Brogden v Metropolitan Railway Co.* Anglické a české právo dospívá ke shodnému závěru, tedy že smlouva vzniká i v případě konkludentního jednání, pokud je nabídka bezvýhradně akceptována faktickým jednáním. Z výše uvedeného je možno dovodit, že české právo ustupuje z principu nutnosti doručit akceptaci do sféry vlivu navrhovatele jen výjimečně pro konkludentní případy uzavírání smlouvy.

Zcela odlišné je však poštovní pravidlo uplatňované v anglickém právu. Z pohledu českého práva se v případě poštovního pravidla jedná o komplikovanou a pro českou praxi velmi obtížně přijatelnou doktrínu, protože v České republice žádné podobné pravidlo nenachází uplatnění. Lze souhlasit se všemi kritickými poznámkami činěnými anglickou literaturou a judikaturou ohledně poštovního pravidla. Dle mého názoru u tohoto pravidla jednoznačně převládají negativa a přijetí obdobného pravidla do českého právního řádu nelze doporučit, neboť by bylo krokem do právní nejistoty. Zrušit akceptaci v anglickém právu při aplikaci poštovního pravidla není možné,

¹⁰⁵ Názor, že v případě smlouvy uzavírané prostřednictvím e-mailu musí pro účinné uzavření smlouvy akceptace dojít navrhovateli, vyjádřil rovněž Nejvyšší soud Singapur v rozsudku *Chwee Kin Keong v Digilandmall.com Pte Ltd* [2005] SGCA 2.

protože smlouva je uzavřena již okamžikem odeslání.¹⁰⁶ Rovněž i PECL ve svém článku 2:205(1) stanoví, že v případě, kdy byla akceptace odeslána příjemcem, smlouva je uzavřena v tom okamžiku, kdy dojde navrhovateli. Shodně tak i Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží ve svém článku 18 odst. 2 stanoví, že přijetí nabídky se stává účinným v okamžiku, kdy vyjádření souhlasu dojde navrhovateli. Totožnou zásadu zachovává i UNIDROIT, když ve svém článku 2.1.6 odst. 2 stanoví, že akceptace návrhu se stává účinnou v okamžiku, kdy se oznámení o souhlasu dostane k navrhovateli. Jak PECL tak i Vídeňská úmluva o mezinárodní koupi zboží a i UNIDROIT mají shodnout úpravu jako Česká republika, tedy k účinnosti doručení dochází až okamžikem, kdy akceptace dojde do sféry navrhovatele, poštovní pravidlo nenachází uplatnění v žádném ze zmíněných mezinárodních dokumentů. Dle mého názoru je tento přístup správný. České právo nečiní rozdíl mezi jednotlivými typy komunikace, dostatečně obecná právní norma zákona umožňuje pružně reagovat na nové situace, které vznikají v souvislosti s vědeckotechnickým pokrokem. České právo proto vyžaduje dojití akceptace navrhovateli, bez ohledu na typ komunikace nebo na způsob předání akceptace. Argumentu o potřebnosti poštovního pravidla z důvodu zabránění možným spekulacím na trhu nelze dle mého názoru přisvědčit, neboť pro obchodní komunikaci se dnes již více využívají prostředky moderní techniky. Rovněž každý rozumný podnikatel, vědom si toho, že druhá strana by mohla spekulovat na ceně za použití poštovního pravidla, by aplikací poštovního pravidla výslovně vyloučil již ve svém návrhu smlouvy. Zmíněná kritika poštovního pravidla v Anglii, možnost jeho vyloučení jednostranným prohlášením navrhovatele, neustále omezenější působnost tohoto pravidla prostřednictvím soudních rozhodnutí a silný vliv mezinárodních dokumentů naznačují, že další vývoj poštovního pravidla bude jistě spočívat v neustále se snižujícím významu tohoto pravidla. Naopak, z těchto argumentů lze dovodit, že přístup k účinnosti přijetí v té podobě, jak se uplatňuje v České republice, je vhodným přístupem, který je v zcela v souladu s mezinárodními dokumenty. Přijetím poštovního pravidla do českého právního řádu by došlo k velkému znejistění celého systému

¹⁰⁶ Otázka zda lze akceptaci zrušit tím, že akceptant zašle svůj nesouhlas s návrhem navrhovateli rychlejším způsobem než odeslal svou akceptaci a navrhovatel se tedy dříve dozví o odmítnutí návrhu než o akceptaci, však není v anglickém právu uspokojivě vyřešena. Neexistuje žádné závazné soudní rozhodnutí, které by řešilo tuto problematiku. Obecně ve však má za to, že poštovní pravidlo vylučuje možnost zrušení akceptace poté, co byl dopis odeslán.

uzavírání smluv a navíc by i česká vnitrostátní úprava uzavření smlouvy byla nekonzistentní s Vídeňskou úmluvou o mezinárodní koupi zboží, kterou je Česká republika vázána. Ve vnitrostátních vztazích by byla smlouva uzavřena odesláním akceptace, ale ve smluvních vztazích s mezinárodním prvkem, kdy by se Vídeňská smlouva o mezinárodní koupi zboží aplikovala¹⁰⁷ a nebylo by její použití vyloučeno dohodou stran¹⁰⁸, by byla smlouva uzavřena okamžikem dojití akceptace navrhovatelem¹⁰⁹.

Domnívám se proto, že dosavadní právní úprava účinnosti přijetí návrhu v České republice, je, s ohledem na komparativní srovnání s anglickým poštovním pravidlem, vyhovující a není třeba ji měnit ani modifikovat. Skutečnost, že současná právní úprava je vhodná dokazuje i Návrh OZ, který v ustanovení § 1487 jinými slovy přejímá současnou právní úpravu. V Návrhu OZ ustanovení § 1487 praví, že smlouva je uzavřena v tom okamžiku a na tom místě, kdy a kde navrhovatel nabyt vědomost o přijetí návrhu. Návrh OZ tedy zachovává tradiční koncept v České republice, tedy že smlouva je uzavřena nikoliv odesláním akceptace, ale až dojitím do sféry navrhovatele. Naopak v Anglii, kde poštovní pravidlo vzniklo, bude spíše tendence k jeho postupnému zrušení.

4 Princip protiplnění

4.1 Význam a povaha protiplnění

Princip protiplnění¹¹⁰ (consideration) je možné považovat za hlavní rozdíl mezi anglickým smluvním právem a obligačním právem, jak je používáno v zemích kontinentální Evropy, včetně České republiky. Jedná se o jedinečný prvek anglického práva a české právo s tímto principem vůbec nepracuje.

Anglické právo vedle nabídky a akceptace, které představují úplný souhlas

107 Články 1, 2, 3 Vídeňské úmluvy o mezinárodní koupi zboží.

108 Článek 6 tamtéž.

109 Dle článku 10 Ústavy České republiky by v případě přijetí poštovního pravidla měla Vídeňská úmluva přednost před vnitrostátní úpravou.

110 Český výraz protiplnění je technickým překladem anglického slova „consideration“. Vzhledem k absenci analogického právního institutu v českém právu, bude v dalším pojednání mít výraz „protiplnění“ význam anglického „consideration“.

smluvních stran o obsahu smlouvy, vyžaduje ještě další podmínku pro platnost a závaznost smlouvy. Touto podmínkou je právě zásada protiplnění.¹¹¹ Tradičně je zásada protiplnění popisována jako prvek anglického smluvního práva, který způsobuje, že je smlouva platná a právně závazná¹¹². Základem anglického principu protiplnění je vzájemnost plnění, reciprocita, každá ze stran smlouvy se musí zavázat nějakou povinností.¹¹³ Strany se musí ve smlouvě zavázat vyměnit si něco (např. věc nebo službu), co právo považuje za hodnotné. Ze smlouvy tak musí být zřejmé, že každá ze stran udělala nebo slíbila udělat něco ve prospěch druhé strany oproti stejnému slibu druhé smluvní strany. V kupní smlouvě tedy je slib kupujícího zaplatit kupní cenu protiplněním za slib prodávajícího dodat zboží a převést vlastnické právo na kupujícího. Tento slib kupujícího může být na jednu stranu popsán jako „újma“ pro kupujícího nebo jako „užitek“ pro prodávajícího; a naopak dodání zboží a převedení vlastnického práva prodávajícím je protiplněním za slib kupujícího zaplatit kupní cenu a opět může být popsáno jako „újma“ pro prodávajícího nebo „užitek“ pro kupujícího. Každá ze stran smlouvy tak na jednu stranu má ze smlouvy užitek a na druhou stranu musí se však zavázat určitou povinností vůči straně druhé. Obě strany musí mít tak na jedné straně ze strany užitek, ale musí mít ze smlouvy i nějakou újmu. Dokud není dosaženo dohody o tomto vzájemném protiplnění, nejedná se o platnou smlouvu a nelze ji tedy vymáhat u soudu jako závaznou smlouvu. Bez vzájemného protiplnění se dle anglického práva nejedná o smlouvu¹¹⁴, takže darování nebo výpůjčka, což jsou klasické smluvní typy českého práva, anglické právo vůbec jako smlouvy neuznává, protože v nich právě chybí protiplnění druhé strany. V této souvislosti lze ukázat, že anglické právo se soustředí na smlouvu nejen jako na shodný projev vůle, jak tomu činí české právo, ale rovněž se soustředí na smlouvu jako na sliby smluvních stran. Samotný konsenzus stran, kterým se obě strany shodnou na obsahu své dohody (vyjádřený nabídkou a odpovídající akceptací), není sám o sobě dostačující pro uzavření platné smlouvy v anglickém právu. Vzájemné sliby smluvních stran jsou klíčové pro určení, zda ve

111 BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. 29th Edition. London : Sweet and Maxwell, 2004. ISBN 0-421-84280-6. str. 215.

112 FURMSTON Michael, GRUBB Andrew, et al. *The Law of Contract : Butterworths Common Law Series*. 1st Edition. London : Butterworths, 1999. ISBN 0-406-89313-6. s. 169

113 HANSON, Robert. *Contract Law*. Harlow : Pearson Education Limited, 2001. ISBN 0-582-08647-7. str. 161.

114 Tamtéž.

smlouvě neabsentuje princip protiplnění, což by znamenalo neuznání dohody stran jako platné smlouvy.

4.2 Zákaz neúměrného zkrácení v českém a anglickém právu

Anglický princip protiplnění je možno porovnat s právní úpravou v Návrhu OZ, který počítá se znovuzavedením tzv. zákaz neúměrného zkrácení (*laesio enormis*). *Laesio enormis* bylo již upraveno v § 934 obecného zákoníku občanského, platného v Československu do 31.12.1950. Návrh OZ ve svém § 1782 stanoví následovně: *(I) Zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze strany v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela.*¹¹⁵ Následující ustanovení § 1783 a 1784 stanoví zákonné výjimky, kdy se § 1782 neuplatní. Navrhované ustanovení kombinuje předpoklady objektivní¹¹⁶ a subjektivní¹¹⁷. Pro uplatnění tohoto ustanovení je třeba, aby došlo k „plnění v hrubém nepoměru“ a zároveň si zkrácená strana nebyla vědoma toho, že sjednaná cena je neúměrná. Současně se toto ustanovení neuplatní ani v situaci, kdy ani druhá strana (tedy ta, která na smlouvě „profitovala“), o tomto hrubém poměru nevěděla ani vědět nemusela. Ze znění zákona je tak možno dovodit, že nejsou dány přesné hranice aplikace tohoto ustanovení, protože nikde v Návrhu OZ není dále přesněji definováno, co je „plnění v hrubém nepoměru“. Co bude vykládáno jako plnění v hrubém nepoměru tak pravděpodobně bude muset vyložit až judikatura.

Anglické právo má zcela jinou pozici, protože nezná nic jako *laesio enormis* a tento koncept je anglickému právu zcela cizí. Jedním z hlavních pravidel anglického principu protiplnění je zásada, že protiplnění musí být dostatečné, ale nemusí být adekvátní¹¹⁸. Tato zásada znamená, že jakmile je protiplnění hodnotné, tedy plnění je uznané právem, anglické soudy nezkoumají, zda je toto protiplnění dostatečné nebo ekvivalentní,

115 Vládní návrh občanského zákoníku., [online] [cit. 23.10.2011]. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>.

116 Ustanovení § 1782 návrhu OZ.

117 Ustanovení § 1783 návrhu OZ.

118 CHEN-WISHART, Mindy. *Contract Law*. Second Edition. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-920716-9. str. 135.

nerovnováha ve vzájemném protiplnění nečiní princip protiplnění neplatným. Dobrým příkladem je případ Chappel & Co Ltd v Nestlé Co Ltd¹¹⁹. V tomto případě společnost Nestlé zasílala hudební nahrávky těm lidem, kteří zaslali určitý počet obalů od čokolády na adresu společnosti. Zde Sněmovna lordů rozhodla, že i obaly od čokolády jsou dostatečným protiplněním. Často se také v literatuře uvádí, že prodej domu v Londýně v hodnotě tří milionů liber za dvacet liber je zcela dostatečným protiplněním a smlouva je platná¹²⁰. Lord Somervell charakterizoval tento přístup anglického práva slovy: „*Smluvní strana může uzavřít smlouvu s libovolným protiplněním. Zrnko pepře nepřestává být dobrým protiplněním ani za situace, kdy strana, která zrnko pepře obdržela jako protiplnění, pepř nemá ráda a zrnko pepře zahodí*“.¹²¹ Z tohoto je dovozován princip, že i „zrnko pepře“, neboli velmi malá protihodnota, může být dostatečným protiplněním.¹²² Anglické právo tak velmi silně akcentuje ekonomickou zásadu, že cenu určuje trh prostřednictvím nabídky a poptávky a soudy nejsou povolány k posuzování přiměřenosti nebo obvyklosti ceny. Pozice anglického práva je tak odlišná od Návrhu OZ v České republice, kde se zpětně bude moci strana, která obdržela plnění v hrubém nepoměru ke svému plnění, domáhat zrušení smlouvy. Je rovněž otázka, zda budou soudy považovat zrušení smlouvy za odstoupení od smlouvy s účinky ex tunc nebo zda bude toto zrušení považováno za určitou formu neplatnosti smlouvy nebo zda uplatnění *laesio enormis* bude vlastním důvodem pro zrušení smlouvy. Anglické právo naproti tomu má jen dvojí pozici a tu nelze měnit – pokud protiplnění existuje, je platná smlouva a nelze ji napadat pro nepoměr plnění. Pokud protiplnění absentuje, smlouva vůbec nevzniká a tento nedostatek nelze nijak zpětně zhojit.¹²³

I přes tento diametrální rozdíl mezi českým a anglickým právem se domnívám, že návrat zásady *laesio enormis* do českého práva je správný. Anglické právo je v této oblasti natolik kulturně a historicky odlišné a anglická zásada protiplnění je českému právu natolik cizí, že inspirace v Anglii by nebyla dle mého mínění v této oblasti pro

119 Chappel & Co Ltd v Nestlé Co Ltd [1960] AC 87, in www.westlaw.co.uk.

120 CHEN-WISHART, Mindy. *Contract Law*. Second Edition. New York : Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-920716-9. str. 136.

121 Lord Somervell, in Chappel & Co Ltd v Nestlé Co Ltd [1960] AC 87

122 I anglické právo má své doktríny obdobné *laesio enormis*, ale ty se zakládají na jiných skutečnostech než na nepoměru protiplnění (např. podvod, nepřiměřený nátlak). Tím však není dotčena základní zásada, že nepoměr protiplnění stran sám o sobě nečiní princip protiplněním neplatným.

123 Strany mohou pouze uzavřít novou smlouvu s dostatečným protiplněním

české právo přínosná. Anglický přístup v této oblasti je dán jednak dlouhým demokratickým vývojem práva na území Anglie a jistě i relativně vysokým právním povědomím. Je to rovněž dáno tím, že kořeny českého práva sahají k právu římskému, kde má toto ustanovení původ, zatímco anglické právo vzniklo nezávisle na recepci římského práva. V českém právu by tak zásada *laesio enormis* chybět neměla, judikatura i dnes ostatně dospívá k uplatnění neplatnosti smlouvy pro nepoměr vzájemných plnění prostřednictvím ustanovení o dobrých mravech.¹²⁴ Právní řády dalších kontinentálních států *laesio enormis* buď výslovně upravují¹²⁵ nebo k němu dospívá judikatura.¹²⁶ Z těchto důvodů se domnívám, že návrat zásady *laesio enormis* do českého práva je žádoucí.

4.3 Změna smlouvy a protiplnění

S principem protiplnění je však spojena i řada obtíží, zejména v tom, co všechno může být považováno za dostatečné protiplnění. Pro obchodní a komerční praxi dnešních dnů má největší význam otázka, zda dostatečným protiplněním v nové smlouvě může být slib jedné ze smluvních stran splnit povinnosti z jiné smlouvy, která již existuje mezi stejnými smluvními stranami.¹²⁷ Tento právní problém lze také vyjádřit tak, zda změna stávající smlouvy, kdy dochází ke změně práv a povinností jen u jedné strany, je změnou platnou. Anglická judikatura v této oblasti nemá jednotný postoj. Anglické právo vnímá problém změny smlouvy jako problém své doktríny protiplnění, naopak české právo vnímá problém změny smlouvy zejména v tom, jakým způsobem lze stávající smlouvu změnit. Na judikatuře českých soudů bude doloženo, že ani Nejvyšší soud se nevyjadřuje k otázce změny smlouvy jednotně. Tento přístup jen dokazuje, že jde o obtížnou oblast smluvního práva.

4.3.1 Změna smlouvy v anglickém právu

Obecné pravidlo v anglickém právu je, že vzájemné protiplnění se nevyžaduje jen

124 Srovnaj: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.08.2010, sp. zn. 30 Cdo 1653/2009, in www.nsouid.cz.

125 Srovnaj: § 934 ABGB v Rakousku, Článek 21 švýcarského obligačního práva, švýcarský občanský zákoník.

126 Srovn.: rozhodnutí Spolkového soudního dvora v Německu, *Neue Juristische Wochenschrift – Rechtssprechung – Report - Zivilrech* 1989, 1068.

127 FURMSTON Michael, GRUBB Andrew, et al. *The Law of Contract : Butterworths Common Law Series*. 1st Edition. London : Butterworths, 1999. ISBN 0-406-89313-6. s. 207.

ke vzniku smlouvy, ale i ke každé změně smlouvy dohodou.¹²⁸ Právní povinnosti ze smlouvy dle anglického práva proto nelze měnit jen pro jednu stranu, k závaznosti je třeba, aby smlouva byla změněna u všech smluvních stran.¹²⁹

Prvním případem demonstrujícím tuto zásadu je *Stilk v Myrick* z roku 1809¹³⁰. Jednalo se o případ, kdy z anglické obchodní lodi dezertovali 2 námořníci z 11. Kapitán lodi slíbil zbylým námořníkům zvýšené odměny, pokud poplují i ve sníženém počtu zpět do Anglie. Po návratu však odmítl zvýšené odměny vyplatit a námořník Stilk zažaloval kapitána lodi. Se svou žalobou však neuspěl. V tomto případě soud argument pana Stilka odmítl s odůvodněním, že chyběl právě princip protiplnění z jeho strany. Pan Stilk měl již dle původní smlouvy z Anglie povinnost pracovat pro kapitána a ke svým původním povinnostem „nepřidal“ nic nového. Změna podmínek nebyla tak velká, námořníci stále více či méně vykonávali svou původní práci dle původní smlouvy z Anglie a dezerte dvou námořníků nevedla k navýšení požadované a nutné práce na lodi. Soud proto dospěl k závěru, že platná je původní smlouva a nabídka kapitána na zvýšení odměn sice byla akceptována, ale smlouva nevznikla, neboť dohoda nebyla ze strany pana Stilka podložena principem protiplnění (více práce na lodi) oproti původní smlouvě. Z tohoto případu je odvozována obecná zásada anglického smluvního práva, že pokud jsou osoby A a B ve smluvním vztahu, pak osoba B neposkytla nové protiplnění oproti novému slibu osoby A, pokud se zavázala plnit jen své dosavadní povinnosti¹³¹. Jinak řečeno, stávající povinnost dlužníka nemůže být dostatečným protiplněním ke změně smlouvy nebo do smlouvy nové.

Toto přísné pravidlo je však často kritizováno jako umělé a neodpovídající současným obchodním potřebám. Hlavní důvod pro kritiku tohoto přístupu je skutečnost, že pro smluvní stranu může být výhodnější obdržet plnění dle původní smlouvy i za cenu vyšší odměny, než žalovat druhou smluvní stranu za nesplnění původní smluvní povinnosti¹³². S těmito výhradami lze souhlasit. Přestože je případ

128 BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. Thirtieth Edition. London : Sweet and Maxwell, 2008. ISBN 978-1-847-03547-9. str. 1467.

129 Srovnej: *Syros Shipping Co SA v Elaghill Trading Co* [1980] 2 Lloyd's Rep. 390.

130 *Stilk v Myrick* (1809) 2 Camp 317, 6 Esp 129.

131 BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. 29th Edition. London: Sweet and Maxwell, 2004. ISBN 0-421-84280-6. str. 250.

132 FURMSTON Michael, GRUBB Andrew, et al. *The Law of Contract : Butterworths Common Law Series*. 1st Edition. London : Butterworths, 1999. ISBN 0-406-89313-6. s. 215.

Stilk v Myrick již přes 200 let starý, stále má v dnešním anglickém právu relevanci a nachází uplatnění při hledání odpovědi na otázku, zda úplatnost, o kterou se v jedná, je dostatečná nebo ne. Toto pravidlo bylo lehce modifikováno v roce 1857 případem Hartley v Ponsonby¹³³. Tento případ zahrnoval anglickou loď, kde dezertovalo sedmnáct ze třiceti šesti mužů a ze zbývajících bylo jen šest zkušených námořníků. Kapitán slíbil zbytku posádky zvýšené odměny, pokud budou pokračovat v plavbě a vykonávat své povinnosti. Po návratu do Anglie však kapitán odmítl vyplatit tyto zvýšené odměny a námořníci se domáhali vyšší odměny u soudu. Skutkový stav je tedy téměř stejný jako v předchozím případě. Soud dal v tomto případě za pravdu námořníkům. Byl potvrzen jejich argument, že v tomto případě odměna, kterou měli námořníci slíbenou před vyplutím, by nebyla dostatečná a proto ze strany kapitána nabídkou více peněz vznikla nová závazná nabídka, kterou námořníci akceptovali. Nová smlouva byla podpořena principem protiplnění z obou stran. Na rozdíl od případu Stilk v Myrick, v tomto případě soud došel k závěru, že objem práce námořníků na lodi již skutečně byl výrazně vyšší než dle původní smlouvy z Anglie. Svojí prací nad rámec původní smlouvy tak námořníci poskytli dostatečné protiplnění, čímž byla smlouva platně změněna a kapitán byl povinen dodatečně slíbené peníze námořníkům vyplatit. Právě výrazně zvýšený objem prací vykonávaný námořníky způsobil, že soud v tomto případě mohl skutkově odlišit tento případ od případu Stilk v Myrick a tím i nebýt vázán právními závěry z tohoto případu. Tento případ je však spíše jen výjimkou z obecného pravidla vytvořeného případem Stilk v Myrick.

Z důvodu kritiky rozhodnutí případu Stilk v Myrick tak Odvolací soud Anglie v případě Williams v Roffey Bross Nicholls Contractors¹³⁴ pravidlo vytvořené v případě Stilk v Myrick upravil. Skutkově byl tento případ velmi podobný jako případy předchozí. Společnost Roffey Bross uzavřela smlouvu, kde se zavázala renovovat 27 bytů v činžovním domě v Londýně. Tato společnost pak uzavřela smlouvu v hodnotě £20.000 se subdodavatelem panem Lesterem Williamsem, který se zavázal provést tesařské práce. Cena byla splatná ve splátkách. Tesařské práce byly částečně provedeny a společnost Roffey Bross zaplatila £16.200. Pan Lester Williams se poté ovšem dostal do finančních potíží, protože cena byla příliš nízká a nemohl dále pokračovat.

133 Hartley v Ponsonby [1857] 26 LJ QB 322.

134 Williams v Roffey Bross Nicholls Contractors[1990] 1 All ER 512.

Společnost Roffey Bross se nechtěla dostat do prodlení s předáním díla objednateli, neboť byla sjednána sankční doložka¹³⁵ s hlavním objednatelem v případě pozdního předání díla. Proběhlo jednání mezi společností Roffey Bross a panem Williamsem, kde společnost Roffey Bross slíbila vyplatit panu Williamsovi peníze navíc oproti původně sjednané částce v případě, že veškeré původně sjednané práce dokončí včas. Pan Williams souhlasil, začal s opravami, ale když další platby neprobíhaly dle dohody, práce zastavil. Následně společnost Roffey Bross zažaloval o uhrazení dodatečně slíbených peněz.

Právní problém v tomto případě byl stejný jako v případě *Stilk v Myrick*. Společnost Roffey Bross slíbila panu Williamsovi úplatu navíc oproti původní smlouvě (peníze navíc oproti původně sjednaným £20.000), pan Williams se však zavázal plnit jen povinnosti, které vyplývaly z původní smlouvy mezi oběma stranami. Dle pravidla vytvořeného v případě *Stilk v Myrick* by tento závazek neměl být považován za dostatečné protiplnění, čímž by ani neexistovala řádná smlouva o dodatečné platbě a žaloba by neměla být úspěšná. Mezi soudci však převážil názor, že obchodní smysl dohody byl jasný a nebylo by spravedlivé, aby bylo panu Williamsovi upřeno zaplacení dodatečných peněz. Soud tento závěr odůvodnil novým principem „faktického užitku“ (practical benefit). Tento princip založil soud na tom, že protiplnění může být spatřováno i v tom, že strany pokračovaly v plnění a společnost Roffey Bross nemusela hledat nového řemeslníka. Odlišení tohoto případu od případu *Stilk v Myrick* však nebylo zcela jasné a ani právní argumentace soudců nebyla příliš silná, což bylo utvrzeno tím, že soud neoznačil pravidlo v případě *Stilk v Myrick* za nevyhovující a toto pravidlo nezrušil. Vztah mezi případy *Stilk v Myrick* a *Williams v Roffey Bross Nicholls Contractors* tak zůstává nevyjasněn dodnes, oba dva případy jsou v současnosti závazné pro soudy nižších stupňů. Je však zřejmé, že pravidlo vytvořené v případě *Stilk v Myrick* již není absolutní a anglické soudy budou pravděpodobně ochotněji uznávat splnění stávající povinnosti jako dostatečné protiplnění. Jak moc však soudy

135 V anglickém právu je ujednání o smluvní pokutě, v tom smyslu, jak je smluvní pokuta chápána v České republice, neplatné. Používá se sankční doložka, ve které se smluvní strany dohodnou na předpokládané výši škody, která vznikne v případě porušení smlouvy. Sankční doložka má v anglickém právu jen zajišťovací, nikoliv sankční charakter. Více k tomuto: MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-0-230-01883-9. str. 438.

sleví ze zásady vytvořené v rozhodnutí Stilk v Myrick však ukážou až další soudní případy.

4.3.2 Změna smlouvy v českém právu a porovnání s anglickým právem

Přestože tedy české právo vůbec nepracuje se zásadou protiplnění jako to činí anglické právo, činí změna obsahu, tedy práv a povinností, stávající smlouvy dohodou smluvních stran, i v českém právu potíže.

V České republice v oblasti změny obchodních závazkových vztahů neobsahuje obchodní zákoník zvláštní úpravu, takže se i u změny smlouvy použije subsidiárně občanský zákoník. Tato skutečnost byla potvrzena i judikaturou. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 13.01.2004, sp. zn. 32 Odo 799/2003¹³⁶ potvrdil, že „vzhledem k tomu, že obchodní zákoník neupravuje komplexně změny obsahu závazků, uplatní se i pro obchodní závazky s ohledem na ustanovení § 1 odst. 2 větu druhou obchodního zákoníku ustanovení § 516 občanského zákoníku.“ Z ustanovení § 516 občanského zákoníku, které doplňuje v rámci obchodního zákoníku ustanovení § 272 odst. 2 obchodního zákoníku, vyplývá, že je dohoda stran o změně smlouvy právně závazná bez ohledu na to, zda došlo ke změně smlouvy pro obě strany nebo jen pro jednu stranu. Smluvní svoboda umožňuje stranám změnit smlouvu způsobem, jakým strany uznají za vhodné, pro platnost takové smlouvy není nutné, aby ke změně smluvních povinností došlo u obou smluvních stran.¹³⁷ České právo rozlišuje u změn smlouvy dohodou privativní novaci¹³⁸ a kumulativní novaci¹³⁹. Privativní novace ruší stávající závazek a namísto existujícího závazku vzniká závazek nový.¹⁴⁰ U kumulativní novace původní závazek nezaniká, jen se v dohodnutém rozsahu mění, tedy přistupují nová práva a povinnosti. Pro srovnání právní úpravy změny smlouvy dohodou bude pozornost věnována kumulativní novaci, protože v českém právu právě kumulativní novace nejlépe odpovídá požadavku protiplnění pro změnu stávající smlouvy v anglickém

136 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.01.2004, sp. zn. 32 Odo 799/2003, in www.nsoud.cz.

137 BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 5. vydání. 594 s. Praha : C. H. Beck, 2010. str. 183.

138 Ustanovení § 570 občanského zákoníku.

139 Ustanovení § 516 občanského zákoníku.

140 ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 1. vydání. 1085 str. Praha : C. H. Beck, 2008. str. 1512.

právu. Pokud bychom citovaná soudní rozhodnutí z Anglie vztáhli na české právo, jednalo by se vždy o kumulativní novaci. Strany v žádném z uvedených anglickým případů neměly v úmyslu zrušit starý závazek. Cílem smluvních stran bylo, aby ke stávajícím právům a povinnostem přistoupily ještě další práva a povinnosti. K charakteru kumulativní novace v České republice se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 30.10.2002, sp. zn. 25 Cdo 136/2001.¹⁴¹ V tomto rozhodnutí byl vyjádřen názor na kumulativní novaci, že „jde o tzv. kumulativní novaci, při níž původní závazkový právní vztah (nájemní poměr) nezaniká, pouze se mění jeho obsah (tj. jednotlivá práva a povinnosti stran). Ke změně dochází tím, že k původní právní skutečnosti (smlouvě), z níž závazkový vztah vznikl, přistupuje další právní skutečnost – dohoda, kterou strany mění jednotlivá práva a povinnosti[...].“ S ohledem na citovaný judikát tak lze dovést, že v českém právu je dohoda o změně práv a povinností sama o sobě skutečně dostačující právní skutečností k tomu, aby byla stávající smlouva platně změněna. Toto potvrzují i někteří autoři v odborné literatuře.¹⁴²

Možnou nadbytečnost protiplnění u změny smlouvy v anglickém právu potvrzuje i srovnání s právem USA. Federální smluvní právo Spojených států amerických, které rovněž vyžaduje k platnému vzniku smlouvy protiplnění¹⁴³ opustilo požadavek protiplnění při změně smlouvy.¹⁴⁴

Z hlediska českého práva se požadavek na protiplnění při změně smlouvy zdá být jako zbytečný. České právo však má také problém se změnou smlouvy, ovšem pochopitelně z jiného důvodu než anglické právo. Jako problémový se ukázal § 275 odst. 4 obchodního zákoníku, kdy toto ustanovení se jeví problematické v případě konkludentní změny již existující smlouvy. Tento problém je velmi podobný problému změny smlouvy v Anglii, avšak s tím zásadním rozdílem, že zatímco v Anglii je tento problém omezen jen na otázku protiplnění, zatímco konkludentní způsob změny již stávající smlouvy jako takový problém nepůsobí, tak v České republice působí problém zejména způsob změny smlouvy. V anglickém právu je pevně zakotven princip, že v případě existence protiplnění, je možno stávající smlouvu změnit i pouhým

141 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2002, sp. zn. 25 Cdo 136/2001, in www.nsoud.cz.

142 Škárová, M., in Švestka, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 až 880.

Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1114 s.

143 S výjimkou státu Louisiana, který se řídí občanským zákoníkem.

144 Ustanovení § 2-209 odst. 1 Uniform Commercial Code.

konkludentním jednáním smluvních stran.¹⁴⁵ Obchodní zákoník v § 275 odst. 4 stanoví, že strana, již byl návrh smlouvy určen, může svůj souhlas s návrhem vyjádřit i provedením určitého úkonu bez vyrozumění navrhovatele. Jedná se tedy o konkludentní souhlas. Problémové se však ukázala zákonná formulace, která hovoří o „návrhu na uzavření smlouvy“. Je otázka, zda toto ustanovení vztáhnout i na změnu smlouvy nebo vykládat dané ustanovení jazykovým způsobem a vztahovat ho jen na návrh na uzavření smlouvy.

4.3.3 Přístup české judikatury ke změně smlouvy dohodou

Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 18. června 2007, sp. zn. 32 Odo 771/2006¹⁴⁶ vyjádřil právní názor, že *„je třeba konstatovat, že smlouvy mohou být měněny i konkludentně. Pro změnu závazku, pokud si strany ve smlouvě nesjednaly výjimku, není předepsaná zvláštní forma. Podstatou změny závazkového právního vztahu dohodou, tzv. kumulativní novace je, že k původní právní skutečnosti, která daný právní vztah založila, přistupuje další právní skutečnost, která mění práva a povinnosti z původního právního vztahu. Tuto právní úpravu lze nalézt pouze v občanském zákoníku - dále jen „obč. zák.“ (§ 516 odst. 3), neboť obchodní zákoník speciální úpravu neobsahuje.“* V tomto případě byla klíčová právní otázka, zda lze obchodní závazkové vztahy měnit konkludentně, tedy faktickým jednáním, dle § 275 odst. 4 obchodního zákoníku. Soud se přiklonil k názoru, že to možné je s odůvodněním, že v daném případě nebyla předepsána žádná zvláštní forma pro změnu smlouvou ani zákonem, proto lze dovodit, že změna může být provedena i konkludentně.

Zdálo by se tedy, že Nejvyšší soud zaujal názor, že konkludentní změna obchodního závazkového vztahu je obecně možná, tedy přiklonil se ke stejnému řešení, jako anglické soudy. Výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu je však třeba srovnat s dalším judikátem.

Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 27. března 2008, spis. zn. 32 Cdo 5298/2007¹⁴⁷, judikoval: *„S ohledem na systematické zařazení ust. § 275 odst. 4 obch.*

145 *Shamsher Jute Mills Ltd v Sethia (London) Ltd* [1987] 1 Lloyd's Rep 388, in <http://www.i-law.com>.

146 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2007, sp. zn. 32 Odo 771/2006, in www.nsoud.cz.

147 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 32 Cdo 5298/2007, in *Právní rozhledy*. 26. 1. 2009, 2, s. 69.

zák. i na jeho formulaci lze dále dovodit, že konkludentní postup, tj. přijetí návrhu smlouvy faktickým jednáním, lze spojovat jen s okamžikem vzniku smlouvy, nikoli se změnou závazků založených smlouvou. Ke změně těchto závazků musí dojít výslovným ujednáním, z něhož bude patrné, která práva a které povinnosti strany závazkového vztahu změnila a v čem změna spočívala. Toto určení zpravidla nelze dovodit z pouhého faktického postupu stran, zákonná úprava proto konkludentní postupy při změně závazků nepředpokládá (viz ust. § 516 obč. zák., který platí i pro obchodněprávní vztahy).“ Tímto svým rozhodnutím tedy Nejvyšší soud odmítl možnost změnit smlouvy faktickým jednáním stran, tedy konkludentně, a přiklonil se k názoru, že § 275 odst. 4 obchodního zákoníku se vztahuje jen na uzavírání smlouvy, ale již nikoliv na změnu smlouvy. Nejvyšší soud tedy přijal doslovný jazykový výklad daného zákonného ustanovení.

Tyto dva rozsudky od sebe dělí necelý rok a přesto jsou právní závěry v obou případech zcela odlišné, přestože oba dva případy se týkaly výkladu stejného zákonného ustanovení. Je rovněž zvláštní, že se Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 27. března 2008 nevypořádal s předchozím rozsudkem, v celém textu rozhodnutí není o předchozím rozsudku ze dne 18. června 2007 žádná zmínka. Přestože české právo není právem precedenčním a Nejvyšší soud není formálně vázán svými předchozími rozhodnutími, Nejvyšší soud by neměl jako sjednotitel judikatury publikovat v krátkém časovém rozmezí rozsudky se zcela opačnými právními názory, aniž by se vypořádal s předchozí judikaturou.

Domnívám se, že Nejvyšší soud by měl ustanovení § 275 odst. 4 obchodního zákoníku vykládat tak, že změna obchodního závazkového vztahu konkludentně možná je. Určitou inspirací by mohlo být i anglické právo, kde skutečně konkludentní změna existující smlouvy je uznávána a tento způsob změny závazku nepůsobí potíže v praxi (za předpokladu existence protiplnění od obou stran při změně smlouvy). Nadbytečné požadavky na formu nebo způsob změny mohou ovlivnit efektivitu obchodních vztahů. Inspirace v anglickém právu by proto mohla být přínosem v tom smyslu, že by české právo zachovalo svou současnou pozici, kdy ke změně obsahu smlouvy dohodou stran se nevyžaduje „reciprocita změn“, jako v anglickém právu a tento koncept by mohl být doplněn o možnost změnit smlouvu konkludentně, shodně jako právo anglické. Smluvní

strany mohou samozřejmě možnost konkludentní změny smlouvy vyloučit dohodou stran. Jsem proto toho názoru, že Nejvyšší soud by měl vykládat § 275 odst. 4 obchodního zákoníku tak, že toto ustanovení se vztahuje jak na vznik smlouvy, tak i na změnu smlouvy. Nejvyšší soud by ve svém dalším rozhodnutí týkajícím se výkladu § 275 odst. 4 obchodního zákoníku měl dle mého názoru přiklonit k původnímu právnímu názoru vyjádřeném v rozsudku ze dne 18. června 2007, sp. zn. 32 Odo 771/2006.

4.4 Protiplnění a české právo

Pokud máme zhodnotit celý koncept principu protiplnění z pohledu českého práva, lze souhlasit s názorem s některých autorů, že pro českého právníka je to koncept obtížně pochopitelný¹⁴⁸. České právo není založeno na principu vzájemného protiplnění jako nutné podmínky pro platnost smlouvy. České právo skutečně akcentuje jen princip vzájemné shodné vůle, tedy konsenzus, obou smluvních stran.¹⁴⁹ I v českém právu se však objevují soudní rozhodnutí, která připomínají anglický princip protiplnění.

Ve své judikatuře Nejvyšší soud potvrzuje, že absence vzájemného úplatného protiplnění může být důvodem pro neplatnost smluvního ujednání nebo celé smlouvy. Ve svém rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 2999/2008¹⁵⁰ Nejvyšší soud vyjádřil právní názor, že ujednání, které popírá zásadu, že v rámci obchodních závazkových vztahů se úplatné plnění poskytuje za úplatu, je ujednání příčící se dobrým mravům a proto dle § 39 občanského zákoníku neplatné. V tomto případě šlo smlouvu o dílo, ve které bylo ujednáno, že objednatel (žalovaný) je povinen uhradit cenu díla zhotoviteli (žalobci) až poté, co obdrží platbu od třetí osoby. Šlo tedy o řetězení plateb, kdy zhotovitel provedl dílo a předal ho objednateli, ale povinnost objednatele uhradit cenu díla zhotoviteli byla vázána na okamžik zaplacení objednateli třetí stranou. Nejvyšší soud takovéto ujednání posoudil jako nemravné, protože může dojít k situaci, že zhotovitel, ač řádně a včas splnil své povinnosti ze smlouvy, nemusí se mu dostat protiplnění, protože to je vázáno na splnění podmínky, která nemusí nikdy nastat.

Domnívám se, že v daném případě není odůvodnění rozsudku dostatečné. Nejvyšší

148 HULMÁK, Milan. Uzavírání smluv v civilním právu, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 13.

149 Srovnej: ustanovení § 488 občanského zákoníku.

150 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2999/2008, in www.nsoud.cz.

soud se nezabýval otázkou, zda povinnost objednatele zaplatit cenu díla zhotoviteli v návaznosti na platbu provedenou třetím subjektem nevznikla již okamžikem předání díla a tato povinnost uhradit cenu díla zhotoviteli byla jen odložena odkládací podmínkou (zaplacení třetím subjektem objednateli) do budoucna. Tuto situaci Nejvyšší soud neodlišil od možnosti, zda zaplacení objednateli třetí osobou není samostatná a nová skutečnost, na základě které vzniká objednateli povinnost uhradit cenu zhotoviteli. Tento rozdíl mezi odkládací podmínkou a skutečností dávající vznik nároku na uhrazení ceny díla je velmi relevantní i z pohledu srovnání s anglickým právem. Pokud by se jednalo o odkládací podmínku, pak by ani v souladu s anglickým právem princip protiplnění neabsentoval, protože by byl vyjádřen závazek objednatele uhradit cenu díla, byť vázaný na odkládací podmínku.¹⁵¹ Objednateli by tak vznikla povinnost zaplatit za dílo již v okamžiku sjednání smlouvy, ale splatnost této částky by byla odložena odkládací podmínkou. Protiplnění by tímto neabsentovalo a v tomto případě by tedy ujednání obstálo i v přísném posuzování protiplnění anglických soudů. Pokud by však platba třetího subjektu objednateli byla považována za předpoklad a skutečnost, které dávají vznik povinnosti uhradit cenu díla, pak by byla dle anglického práva celá smlouva neplatná, protože by k okamžiku sjednání smlouvy povinnosti dodavatele neodpovídala žádná povinnost objednatele. Jinými slovy, v době uzavření smlouvy by zhotovitel měl povinnost provést dílo, ale objednatelova povinnost uhradit cenu díla by nebyla k okamžiku uzavření smlouvy sjednána a mohla by teprve vzniknout v budoucnu na základě splnění nejistých skutečností (platba objednateli třetí osobou). Tato situace je v Anglii nazývána jako „prošlé protiplnění“ (past consideration) a toto není uznáváno jako platné protiplnění.¹⁵² V tomto případě by tedy smlouva skutečně neobstála ani v Anglii. Anglické soudy z tohoto důvodu musí vždy přesně odlišit, kdy se jedná o odkládající podmínku, která je však podpořena protiplněním, a kdy samotné protiplnění vzniká až v budoucnu. Dle mého názoru měl podobnou analýzu provést ve svém rozhodnutí a ve své argumentaci i Nejvyšší soud a rozlišit, zda v případě ujednání smluvních stran šlo o odkládací podmínku nebo o samostatnou skutečnost na jejímž

151 Mackay v Dick (1881) 6 App.Cas. 251. V těchto případech mají v anglickém právu strany smlouvy jen povinnost zdržet se jednání, které by mohlo vést ke zmaření splnění odkládací podmínky. Protiplnění však v těchto případech neabsentuje.

152 Srovnej Re McArdle [1951] Ch 669.

základě by vzniklo právo na zaplacení sjednané ceny.

Toto odlišení však v odůvodnění rozsudku chybí. Pohledem anglického práva se Nejvyšší soud přiklonil k názoru, že řetězení plateb bylo ujednání o skutečnosti, která dává vznik nároku na uhrazení ceny díla. Nejvyšší soud tedy ve své argumentaci použil obdobné argumenty, které používají anglické soudy v případech, kdy ve smlouvách absentuje protiplnění a smlouva je proto neplatná, tedy argumentoval jako anglické soudy v případě „prošlého protiplnění“. Prostřednictvím tohoto rozsudku je tak možné pozorovat, že i Nejvyšší soud považuje princip úplatného protiplnění a vzájemnost úplatných protiplnění v obchodních závazkových vztazích, za jedny z klíčových zásad obchodních závazkových vztahů. Tento závěr je dle mého názoru závěrem správným a vhodným. Slabinou rozhodnutí je dle mého názoru, jak již bylo zmíněno, nedostatečné odlišení dvou výše uvedených situací, které mohou při obdobném smluvním ujednání nastat.

Je jistě pravda, že hledat ve výše uvedeném rozhodnutí anglický princip protiplnění by bylo příliš odvážné. Výše uvedené rozhodnutí však ukazuje, že i české soudy se dívají na vzájemná práva a povinnosti v souvislostech a zda povinnosti jednoho subjektu odpovídá reciproční povinnost druhého subjektu. Institut dobrých mravů a zásada, že výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepožívá právní ochrany, sice plní v českém právu jinou roli než v anglickém právu zásada protiplnění, ale výše uvedené rozhodnutí ukazuje, že mohou mít stejný nebo velmi podobný efekt na práva a povinnosti smluvních stran.

4.5 Protiplnění v PECL a UNIDROIT

Skutečnost, že v důsledku je princip protiplnění nejasný a v praxi obtížně použitelný¹⁵³ má i ten následek, že princip protiplnění nevyžaduje PECL a UNIDROIT pro platné uzavření smlouvy. Článek 2:101 PECL stanoví, že smlouva je uzavřena, jestliže strany zamýšlejí být smlouvou právně vázány a dosáhnout vzájemné dohody, bez další náležitosti. Zejména ze závěru tohoto článku lze dovodit, že zásady PECL výslovně odmítají princip protiplnění, což potvrzuje i odborná literatura¹⁵⁴, a jsou

153 The Commission on European Contract Law. *Principles of European Contract Law : Parts I and II.* The Hague : Kluwer Law International, 2000. ISBN 90-411-1305-3. str. 140.

154 Tamtéž.

založeny na pojetí smlouvy v tom smyslu, jak je smlouva chápána i v České republice, tedy že není nutné žádné protiplnění pro platné uzavření ani změnu smlouvy. Rovněž i principy UNIDROIT odmítají princip protiplnění.¹⁵⁵ Komentář k principům UNIDROIT rovněž výslovně uvádí, že dodatek „bez dalších náležitostí“, má zbavit smlouvy řídící se těmito principy povinnosti protiplnění, neboť ve většině případů má tento požadavek jen minimální praktický význam.¹⁵⁶

Pro právníka nezvyklého na zásadu protiplnění, je jistě příznivé, že mezinárodní dokumenty unifikující smluvní právo odmítají tento koncept, neboť aplikace tohoto principu skutečně přináší velké potíže v praktickém životě a obchodních vztazích. Zavedením tohoto principu do českého práva v té podobě, jak je uplatňován v Anglii, by došlo k narušení pojetí smluvního práva v tom smyslu, jak je na území České republiky pojmáno v současnosti. České smluvní právo je v tomto případě v souladu se zásadami PECL a princip protiplnění odmítají i všechny státy s kontinentální právní tradicí a v rámci Spojeného království nepracuje s tímto principem ani skotské právo.¹⁵⁷ Nezahrnutí tohoto principu do zásad PECL je tedy jistě správný přístup, kdy zbytečný formalismus v případech, kdy není na místě a jen zneprůjemňuje nebo ztěžuje obchodní vztahy a plynulé fungování tržní ekonomiky. Absence požadavku protiplnění v PECL lze jistě přičíst i silnému vliv „kontinentálních“ členských států Evropské unie, pro které by zásada protiplnění byla neznámou a obtížnou doktrínou.

4.6 Zhodnocení a budoucnost principu protiplnění

Domnívám se, že tendence bude spíše omezovat vliv zásady protiplnění v anglickém právu pod vlivem mezinárodních dokumentů kodifikujících smluvní právo a též pod vlivem států s kontinentální právní tradicí, které mají mezi členskými státy Evropské unie převahu. Omezení vlivu protiplnění při modifikaci smluv ve Spojených státech amerických rovněž podporuje argument ve prospěch omezení zásady protiplnění. Jakékoliv překážky nebo formální požadavky, které právo klade na

155 Článek 3.2: smlouva je uzavřena, změněna nebo ukončena pouhou dohodou stran, bez další náležitosti.

156 *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts with Official Commentary [1994]* [online]. [cit. 10.10.2011]. Lex Mercatoria. Dostupné z WWW: <http://www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contracts.principles.1994.commented/3.2.html#544>.

157 Tamtéž, str. 141.

účastníky smluvních vztahů, sice mohou na jedné straně přinášet právní jistotu, na druhé straně však brzdí a zamezují účinnému rozvoji obchodu a podnikání. České právo tedy akcentuje dohodu stran. Další požadavky na smluvní strany pro platnost smlouvy, jako je právě protiplnění, jsou již zbytečné.

V případě anglické zásady protiplnění se však skutečně jedná o zásadu, která velmi negativně může ovlivnit smluvní vztahy stran a nepřispívá k tomu, aby právo bylo pokud možno pochopitelné a stranám nekladlo přílišné formální překážky. Přestože tento princip většinou v obchodních vztazích nepůsobí obtíže při uzavírání smlouvy, neboť v obchodněprávních vztazích převažují smlouvy úplatné, tak při změnách stávajících smluv mohou vzniknout velmi zásadní problémy, jak ukázala judikatura Anglie. Ke zrušení nebo alespoň omezení principu protiplnění po vzoru Spojených států amerických však v Anglii zřejmě v blízké době nedojde. Jedná o velmi jedinečný prvek anglického práva, na kterém má anglické právo vystavěno celé své smluvní právo a angličtí právníci přistupují ke změnám v tradičních zásadách anglické práva spíše opatrně a konzervativně. Soudci zřejmě nebudou mít odvahu zrušit doktrínu protiplnění, která je pevně spjata s anglickým smluvním právem. Lord Denning prohlásil, že „*Zásada protiplnění je příliš pevně uchycena na to, aby byla odstraněna bočním větrem*“¹⁵⁸. Tímto výrokem Lord Denning jen podpořil tu skutečnost, že k úplnému zrušení celé doktríny protiplnění by muselo dojít voleným Parlamentem a sami soudci doktrínu protiplnění nezruší. Lze proto říci, že v současné době, kdy i anglické soudy zvolna uvolňují rigidní pravidla protiplnění, je zřejmě úplné zrušení této zásady v Anglii v nejbližší době zcela nereálné. Na druhou stranu se však domnívám, že je možné přivítat českou judikaturu, která princip vzájemné úplatnosti plnění v obchodních závazkových vztazích považuje za jeden z základních principů soukromého práva, byť odůvodnění daného judikátu není dle mého názoru zcela dostatečné. Vzájemnost úplatných protiplnění by měla patřit mezi základní prvky obchodních závazkových vztahů, ale nikoliv v tom smyslu, že v případě absence tohoto úplatného protiplnění je smlouva automaticky absolutně neplatná. Soud by měl takovou absenci protiplnění zvažovat v kontextu celé smlouvy.

158 Central London Property Trust Ltd. v. High Trees House Ltd [1947] KB 130.

5 Odstoupení od smlouvy z důvodu porušení smlouvy

5.1 Anglické pojetí smluvních podmínek

Pro správné vyložení rozdílů mezi odstoupením od smlouvy v českém a anglickém právu je třeba věnovat pozornost anglickým smluvním podmínkám. Tyto smluvní podmínky jsou zcela zásadní pro objasnění práv a povinností smluvních stran při odstoupení od smlouvy a též ke komparaci s právní úpravou v České republice.

Anglické právo se snaží o zařazení každé smluvní povinnosti, která je ujednána ve smlouvě, do určité skupiny, přičemž s každou skupinou jsou spojeny jiné následky v případě porušení, včetně rozdílných možností pro odstoupení od smlouvy. Anglické právo tedy usiluje o to, aby již při uzavírání smlouvy a v průběhu jejího plnění měli účastníci jasno o tom, jaký následek bude mít porušení té které povinnosti sjednané ve smlouvě. Podle důležitosti a následného efektu v případě porušení smlouvy, dělí anglické právo smluvní podmínky do tří skupin:¹⁵⁹

a) conditions („obchodní podmínky“), b) warranties („záruky“), c) innominate terms („nepojmenované podmínky“).¹⁶⁰

Tradičně se v anglickém právu vyskytovaly jen první dvě skupiny, tedy obchodní podmínky a záruky. Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami je v tom, že v případě jakéhokoliv porušení právních povinností označených jako obchodní podmínky druhou smluvní stranou, je oprávněné straně automaticky umožněno odstoupit od smlouvy. Toto právo odstoupit od smlouvy je vyjádřeno skutečně velmi silně, protože tato možnost je dána oprávněné straně při jakémkoliv porušení obchodních podmínek, bez ohledu na důležitost a závažnost následků a událostí, které vznikly jako následek tohoto porušení. Anglické soudy popisují obchodní podmínky jako smluvní podmínky, které *„jdou přímo do podstaty smlouvy nebo, jinými slovy, jsou samy o sobě natolik zásadní, že jejich nesplnění může být spravedlivě považováno druhou smluvní stranou jako*

¹⁵⁹ BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. Twenty-Ninth Edition. London : Sweet and Maxwell, 2007. ISBN 0-421-84280-6. str. 716.

¹⁶⁰ Překlady názvů anglických smluvních podmínek jsou jazykové ekvivalenty v českém jazyce. V dalších částech této diplomové práce budou používány české překlady.

*podstatné nesplnění smlouvy.*¹⁶¹ Jedná se tedy o zcela zásadní náležitosti smlouvy, které smluvní strany považují za klíčové. Anglická literatura též uvádí, že obchodní podmínky jdou „do srdce smlouvy nebo tvoří naprostý základ smlouvy“.¹⁶²

Druhou hlavní skupinou, do které anglické smluvní právo zařazuje vzájemná práva a povinnosti, jsou záruky. Tato skupina označuje méně závažná smluvní ujednání, jejichž porušení neumožňuje za žádných okolností oprávněné straně odstoupit jednostranně od smlouvy, oprávněná strana má jen právo na náhradu škody¹⁶³.

Do roku 1962 bylo toto dělení jediné možné a všechna práva a povinnosti byly klasifikovány a zařazovány do jedné z těchto dvou skupin (ať již dohodou stran, předchozím soudním rozhodnutím nebo zákonem). Přestože na první pohled má toto dělení velké výhody, protože strany mají jasno, co se v případě porušení stane nebo na co mají nárok, ukazovaly se i nevýhody této dichotomie. Docházelo k situacím, kdy strany neurčily do jaké z uvedených kategorií se jednotlivé povinnosti zařazují. Často nastávala situace, kdy jedna strana využila i jen drobného porušení povinností druhé strany, které byly ve smlouvě označeny jako obchodní podmínky a přestože oprávněné straně nevznikla žádná škoda, tak z důvodu celkové ekonomické nevýhodnosti smlouvy pro sebe od smlouvy jednostranně odstoupila.¹⁶⁴ Z těchto důvodů přišla změna ze strany soudců. Odvolací soud Anglie tak v případě Hong Kong Fir Shipping Co Ltd v Kawasaki Kisen Kaisha Ltd¹⁶⁵ vytvořil novou, třetí skupinu, do které lze zařadit práva a povinnosti smluvních stran. Tato skupina byla nazvána nepojmenované obchodní podmínky nebo též přechodné podmínky. Tento případ pochází z námořní plavby. Společnost Hong Kong Fir Shipping Ltd pronajala společnosti Kawasaki Kisen Kaisha Ltd svou loď na dva roky a ve smlouvě bylo výslovně ujednáno, že „loď musí být neustále způsobilá přepravovat náklad“ (způsobilá k námořní přepravě). Strany však výslovně tuto povinnost nijak neklasifikovaly. Loď však již při první plavbě vykazala technické defekty a bylo ji ihned třeba opravit. Po úspěšné opravě však z 24 měsíců dle

161 Wallis, Son & Wells v Pratt & Haynes [1910] 2 K.B. 1003.

162 MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Sixth Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2005. ISBN 978-0-230-01883-9. str. 222.

163 Tento princip platí v celém anglickém smluvním právu s jedinou výjimkou pro oblast pojišťovnictví. Zde se v anglickém právu užívá pojem záruka (warranty) ve stejném smyslu jako v obecném smluvním právu pojem obchodní podmínka. V pojišťovacím právu má tak záruka stejný právní význam jako obchodní podmínka.

164 Arcos v Ronaasen & Son [1933] AC 470.

165 Hong Kong Fir Shipping Co Ltd v Kawasaki Kisen Kaisha Ltd [1962] 2 QB 26.

původní nájemní smlouvy zbývalo jen 17 měsíců. Nájemce odmítl opravenou loď převzít a chtěl od smlouvy odstoupit s tím, že byla porušena obchodní podmínka smlouvy, tedy výslovné ujednání, že loď musí být neustále způsobilá přepravovat náklad, jedná se o obchodní podmínku smlouvy a odstoupení je proto oprávněné. V tomto případě Odvolací soud Anglie odmítl označit povinnost majitele lodi dodat loď ve stavu způsobilém k plavbě jako obchodní podmínku, ale zároveň soud odmítl označit tuto povinnost jako záruku. Soudce Lord Diplock, ve svém odůvodnění rozsudku vyjádřil názor, který se stal jedním z nejcitovanějších názorů anglického smluvního práva: *„Existuje mnoho smluvních povinností, které jsou komplexnějšího charakteru a které nemohou být označeny ani jako obchodní podmínky ani jako záruky. Existují smluvní závazky, o kterých lze říci, že jejich porušení zapříčiní vznik události, které připraví oprávněnou stranu o podstatnou část prospěchu, který zamýšlela oprávněná strana získat ze smlouvy a naopak, některá porušení takových závazků vznik takových událostí nezapříčiní[...]. Právní následky porušení těchto závazků závisí na povaze následků, kterým toto porušení dalo vznik a nevyplývá automaticky z dřívější klasifikace závazků na obchodní podmínky a záruky.“*¹⁶⁶ Soud tedy vytvořil tímto rozhodnutím zcela novou třetí skupinu smluvních povinností, tzv. nepojmenované podmínky. V případě porušení smluvní povinnosti charakterizované jako nepojmenovaná podmínka, nemá oprávněná strana automatické právo na odstoupení od smlouvy, jako v případě obchodních podmínek, ale na druhou stranu, toto právo není zcela vyloučeno jako v případě záruk. Pokud následek porušení smluvních povinností zařazených do této skupiny je dostatečně vážný natolik, že oprávněné straně neumožní realizovat prospěch, který oprávněná strana zamýšlela realizovat smlouvou, pak toto porušení umožňuje oprávněné straně odstoupit od smlouvy. Pokud soud dovodí, že došlo sice k porušení nepojmenované podmínky, ale porušení nebylo natolik závažné, aby připravilo oprávněnou stranu o prospěch ze smlouvy, pak nebude moci oprávněná strana odstoupit jednostranně od smlouvy. Oprávněná strana může v tomto případě jen žalovat druhou stranu pro náhradu škody.

166 Tamtéž.

5.2 Právní úprava odstoupení od smlouvy v České republice

Odstoupení od smlouvy je jeden ze způsobů zániku obchodního závazkového vztahu. Obchodní zákoník upravuje odstoupení od smlouvy komplexně, proto se ustanovení občanského zákoníku týkající se odstoupení od smlouvy nepoužijí. Celá úprava odstoupení od smlouvy je v obchodním zákoníku dispozitivní, s výjimkou § 344 ObchZ.

Obchodní zákoník rozlišuje dva typy porušení smlouvy – podstatné¹⁶⁷ a nepodstatné.¹⁶⁸ Odstoupení od smlouvy má sankční charakter, kdy oprávněná strana při porušení smlouvy od smlouvy odstupuje, čímž se smlouva ruší. Smlouva odstoupením zaniká ex nunc¹⁶⁹, což je rozdíl oproti občanskému zákoníku, kde smlouva zaniká ex tunc.

V ustanovení § 345 odst. 2 ObchZ specifikuje, co se rozumí podstatným porušením smlouvy. Toto ustanovení považuje za podstatné takové porušení, o němž se již v době uzavření smlouvy dalo očekávat, že druhá smluvní strana nebude mít v návaznosti na toto porušení zájem o další trvání nebo plnění smlouvy. Obchodní zákoník rovněž přidává důležitou domněnku, že v pochybnostech se má za to, že porušení smlouvy není podstatné. Při podstatném porušení může oprávněná strana odstoupit od smlouvy ihned, bez ohledu na další skutečnosti. Žádná ze stran nemůže jednostranně odstoupit od smlouvy, aniž by ji toto právo přiznával zákon nebo smlouva. Smluvní strany mohou ve smlouvě dojednat, jaké porušení sjednaných povinností bude považováno za podstatné.

Pro účinné odstoupení od smlouvy pro podstatné porušení smluvní povinnosti je třeba kumulativně splnit tři podmínky, které stanoví § 345 odst. 1 obchodního zákoníku. Tyto podmínky jsou:

- a) dlužník se ocitl v prodlení
- b) prodlení dlužníka představuje podstatné porušení smluvní povinnosti
- c) oprávněná strana bez zbytečného odkladu oznámí straně v prodlení (dlužníkovi) svůj úmysl odstoupit od smlouvy pro podstatné porušení smluvních povinností.

Všechny tři podmínky musí být splněny kumulativně, jinak se nejedná o platné odstoupení dle § 345 odst. 1 obchodního zákoníku. Zároveň je třeba poznamenat, že

¹⁶⁷ Ustanovení § 345 obchodního zákoníku.

¹⁶⁸ Ustanovení § 346 obchodního zákoníku.

¹⁶⁹ Ustanovení § 349 odst. 1 obchodního zákoníku.

pokud jsou tyto podmínky splněny, nejsou další skutečnosti ani pohnutky pro platnost odstoupení podstatné ani relevantní. Toto potvrzuje i judikatura. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 28.03.2006, spis. zn. 32 Odo 616/2005¹⁷⁰ vyjádřil následující právní názor: „Z uvedeného ustanovení (§ 345 odst. 1 obchodního zákoníku – pozn. autora), ani z žádné jiné právní normy naopak dovodit nelze, jak činí dovolatelka, že by na platnost odstoupení od smlouvy (včetně posouzení takového jednání z pohledu jeho souladu s dobrými mravy či se zásadami poctivého obchodního styku) měla mít vliv skutečná pohnutka, která oprávněnou stranu k odstoupení vedla (v souzené věci dovolatelkou namítané získání výhodnějšího zaměstnání žalovanou), ani případné již nastalé či souběžné porušení smlouvy stranou oprávněnou (v předmětné věci porušení vyučovací povinnosti žalovanou)“. Je proto možné říci, že není důležité, co je skutečnou pohnutkou nebo motivem pro odstoupení oprávněné strany od smlouvy, zda je to skutečně vlastní porušení smlouvy, které je pro oprávněnou stranu zásadní a podstatné nebo jen skutečnost, že oprávněná strana již delší dobu chtěla od smlouvy odstoupit (např. kvůli nevýhodnosti smlouvy pro sebe) a k tomuto odstoupení došlo na základě jednorázového podstatného porušení smlouvy. Strany mají smluvní volnost a mohou si sjednat, že porušení určité smluvní povinnosti bude smluvními stranami považováno za podstatné, bez ohledu na to, jak by takovéto porušení bylo posuzováno z hlediska § 345 odst. 1 obchodního zákoníku. Je však třeba upozornit, že smluvní volnost sjednat odstoupení od smlouvy není neomezená. Základním kritériem, které je společné pro celou úpravu obchodních závazkových vztahů je skutečnost, že výkon práva nesmí být v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku.¹⁷¹ Takovýto výkon práva nepoživá právní ochrany.

5.3 Právní úprava odstoupení od smlouvy v Anglii

Jak již bylo uvedeno, anglické právo umožňuje oprávněné straně odstoupit od smlouvy v případě, kdy byla porušena obchodní podmínka smlouvy, v tomto případě bez ohledu na závažnost následků, nebo nepojmenované podmínka, pokud má porušení závažné následky pro oprávněnou stranu.¹⁷² Anglické právo definuje porušení smlouvy

170 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.03.2006, spis. zn. 32 Odo 616/2005, in www.nsoud.cz

171 Ustanovení § 265 obchodního zákoníku.

172 JOHN, Cartwright. *Contract Law : An Introduction to the English Law of Contract for the Civil*

jako situaci, kdy „jedna ze smluvních stran bez právního důvodu nesplní nebo odmítne splnit povinnost uloženou jí na základě smlouvy nebo sice splní svou povinnost, ale plnění je vadné.“¹⁷³ Porušení smlouvy se tedy posuzuje podle toho, co si strany sjednaly ve smlouvě. Ve smlouvě řídicí se anglickým právem mají smluvní strany tendenci si veškerá práva a povinnosti dojednat přímo výslovně ve smlouvě, včetně případných následků, aby předešly tomu, že se bude soud snažit smlouvu vykládat v otázkách, o nichž se strany nedohodly. Pokud je tedy porušena smluvní povinnost a jsou splněny výše uvedené podmínky¹⁷⁴, oprávněná strana má možnost od smlouvy odstoupit. Anglické právo nespojuje s porušením smlouvy automatické ukončení smlouvy, ale dává oprávněné straně na výběr, ze dvou možností, zda oprávněná strana chce oprávněná strana udržet smlouvu v platnosti a neodstoupit nebo zda zvolí možnost odstoupení a ukončení smlouvy. Pokud strana zvolí možnost neodstoupit¹⁷⁵, smlouva nadále zůstává v platnosti, strany mají vůči sobě i nadále povinnosti sjednané ve smlouvě, ale oprávněná strana může žalovat na náhradu škody.¹⁷⁶ Pokud strana zvolí odstoupení od smlouvy, smlouva zaniká ke dni, kdy odstoupení od smlouvy bylo doručeno straně, která svou povinnost porušila.^{177,178} Smlouva sama nezaniká od počátku, zanikají jen budoucí práva a povinnosti stran, práva a povinnosti, která vznikla do okamžiku odstoupení od smlouvy, zůstávají zachována.¹⁷⁹ Anglické soudy používají v tomto případě právní formulaci, že „smlouva je zrušena jen do budoucnosti, ale nikoliv do minulosti.“¹⁸⁰ V tomto případě je tedy smlouva zaniká ke dni oznámení odstoupení a oprávněná strana může žalovat na plnění ze zaniklé smlouvy a též na náhradu škody.

Jedním z důvodů značné oblíbenosti anglického práva, jako rozhodného práva v

Lawyer. Portland: Oxford and Portland, Oregon, 2007. 299 s. ISBN 9781841135779.

173 POOL Jill. *Textbook on Contract Law*. 9th Edition. United States of America: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-923351-9, str. 328.

174 Porušení obchodní podmínky nebo nepojmenované podmínky závažným způsobem (srov. Hongkong Firr Shipping).

175 Anglické právo používá v tomto případě pojem „potvrzení smlouvy“.

176 COOKE, J. OUGHTON, D. *The Common Law of Obligations*. 676 s. Third Edition. London: Butterworths, 2000. str. 259.

177 Tamtéž, str. 260.

178 Zde se neuplatní poštovní pravidlo, projev vůle o odstoupení musí být skutečně doručen druhé smluvní straně.

179 MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-0-230-01883-9. str. 392.

180 *Photo Production Ltd v Securicor Transport Ltd* [1980] AC 827.

mezinárodním obchodním styku, je velmi neomezená možnost klasifikovat smluvní povinnosti jako obchodní podmínky. Strany tak dle tradičních zásad anglického práva mohou na základě dohody stanovit, co je obchodní podmínka smlouvy a tak i přeneseně určit, porušení jakého smluvního ujednání umožňuje oprávněné straně odstoupit od smlouvy. Tato situace je dána tím, že anglické právo nemá obecný princip dobré víry a zásadu poctivého obchodního styku. Tyto zásady se anglickému právu jeví jako příliš obecné a proto nenacházejí tak široké uplatnění jako v českém právu. Spíše než obecnou aplikací těchto institutů má tak anglické právo vytvořeno na několika rozhodnutích koncepty, které se mohou podobat českému principu poctivého obchodního styku. Obecný princip poctivého obchodního styku však nemá v anglickém právu příliš velkou odezvu, protože existuje obava, že by mohlo dojít k podlomení důvěry ve smlouvy a dát vznik nejistotě ve smluvních vztazích. Anglické právo tak nemá „všeobjímající“ princip poctivého obchodního styku, ale prostřednictvím kazuistické judikatury vytváří podobné koncepty, které však nemají obecnou platnost pro celé smluvní právo, ale jsou omezeny na konkrétní skutkový stav.

V poslední době i anglické právo uznalo, že příliš velká smluvní svoboda může vést ke zneužití pozice silnější strany a k dojednání podmínek které jsou jednostranné. Z tohoto důvodu se roku 1973 v případě *L Schuler AG v Wickman Machine Tools Ltd*¹⁸¹ Sněmovna lordů odchýlila od předchozích rozhodnutí a stanovila předpoklady, co může být sjednáno jako obchodní podmínka smlouvy. V tomto případě uzavřela společnost *L Schuler AG* (německá společnost) se společností *Wickman Machine Tools Ltd* (anglická společnost) smlouvu o výhradním prodeji, ve které bylo dojednáno, že společnost *Wickman* má výhradní právo prodávat produkty společnosti *L Schuler AG* ve Spojeném království. Ve smlouvě byla stanovena povinnost společnosti *Wickman*, že musí každý týden zkontrolovat šest prodejen, prostřednictvím nichž byly výrobky společnosti *Schuler* prodávány ve Spojeném království. Tato povinnost byla určena jako obchodní podmínka. Společnost *Wickman* několikrát nevykonala tyto sjednané kontroly. Společnost *L Schuler AG* odstoupila od smlouvy s argumentací, že byla porušena obchodní podmínka smlouvy, což umožňuje odstoupení od smlouvy. Sněmovna lordů tuto argumentaci odmítla. Vyjádřila právní názor, že dohoda stran o klasifikaci smluvní

¹⁸¹ *L Schuler AG v Wickman Machine Tools Ltd* [1974] AC 235.

povinnosti jako obchodní podmínka zakládá sice domněnku, že skutečně se jedná o obchodní podmínku, ale tato domněnka není nevyvratitelná. Soudci dovodili, že strany nemohly nikdy zamýšlet sjednat možnost odstoupení od smlouvy při tak časté frekvenci návštěv a při tak drobném porušení k jakému v posuzovaném případě došlo. K tomuto je však třeba dodat, že tento rozsudek nebyl jednomyslný. Dissentující soudce Lord Wilberforce se přidržel tradičních zásad anglického smluvního práva, tedy že strany sjednaly možnost odstoupení a není důvod měnit smlouvu rozhodnutím soudu. Od tohoto rozhodnutí je tedy třeba, aby obchodní podmínka byla nejen formálně označena za obchodní podmínku, ale i materiálně splňovala požadavek na obchodní podmínku. Nelze ovšem tvrdit, že anglické právo zcela ustoupilo od velké smluvní volnosti. Ta je stranám poskytována stále, jen je třeba, aby práva a povinnosti nebyly nevyvážené, jen ve prospěch jedné ze stran a aby porušení sjednané povinnosti skutečně mělo závažnější vliv na plnění smlouvy. Tento přístup však není přijímán všeobecně. V případě Bunge Corporation¹⁸² Sněmovna lordů rozhodla, že čtyřdenní prodlení s oznámením o možnosti zahájit nakládání lodi druhé smluvní straně později, než stanovila smlouva je obchodní podmínka a toto čtyřdenní prodlení dává oprávněné straně možnost jednostranně odstoupit od smlouvy. Přístup zvolený v případě Schuler byl v tomto konkrétním rozhodnutí odmítnut a Sněmovna lordů se argumentačně přiklonila k názoru Lorda Wilberforce z rozhodnutí Schuler. Tímto rozhodnutím však nebyla popřena obecná správnost rozhodnutí Schuler. Vztah mezi těmito dvěma rozhodnutími, která jsou si skutkově podobná, tedy kdy k porušení sjednané obchodní podmínky došlo jen drobně, je v anglické literatuře vykládán většinou tak, že ujednání o čase¹⁸³ se vždy považuje za obchodní podmínku. Jinak řečeno, na ujednání o čase se nevztahuje rozhodnutí Schuler a takovéto ujednání je obchodní podmínkou vždy. Vztah mezi těmito dvěma rozhodnutími bude zcela jistě přesněji vymezen v dalších soudních rozhodnutích.

Anglické právo dává rovněž možnost smluvním stranám sjednat ve smlouvě možnost jednostranně odstoupit od smlouvy.¹⁸⁴ Takto sjednaná práva ohledně možnosti

182 Bunge Corporation v Tradax [1981] 1 WLR 711

183 Ujednáním o čase se rozumí jakékoliv ujednání smluvních stran, ve kterém strany sjednávají plnění k nějakému přesně určitelnému časovému údaji.

184 BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. 30th Edition. London : Sweet and Maxwell, 2004. ISBN 0-421-84280-6. str. 1478.

jednostranně odstoupit od smlouvy jsou odlišná od oprávnění odstoupit od smlouvy dle obecného práva (tedy na základě obchodních podmínek, záruk a nepojmenovaných podmínek). Tato práva jsou brána jako práva dodatečná, sjednaná smluvními stranami a ve svých účincích se od obecných pravidel odstoupení mohou lišit, jak bude ukázáno při porovnání právní úpravy odstoupení od smlouvy v České republice a Anglii.

5.4 Srovnání právní úpravy odstoupení od smlouvy v České republice a v Anglii

Pokud porovnáme úpravu odstoupení od smlouvy v České republice a v Anglii, najdeme rovněž mnoho podobností, ale i rozdílů. Jediné kogentní ustanovení obchodního zákoníku, tedy že od smlouvy lze odstoupit jen stanoví-li tak smlouva nebo zákon, nachází zcela zřetelně uplatnění i v anglickém právu. V Anglii lze rovněž odstoupit jen v případě, pokud tak strany sjednaly (mohou učinit různě – klasifikací určitých smluvních povinností jako obchodní podmínky nebo začlenění možnosti jednostranně odstoupit od smlouvy) nebo stanoví-li tak zákon nebo soudní rozhodnutí.¹⁸⁵ Anglické právo i úprava v obchodním zákoníku mají společnou další myšlenku, že samotné porušení smlouvy, byť i podstatné, samo o sobě smlouvu neruší.¹⁸⁶ Další společný prvek je ten, že v případě odstoupení od smlouvy se smlouva ruší s účinky *ex nunc*¹⁸⁷. V obou právních systémech tak odstoupení od smlouvy nemá vliv na období trvání smlouvy před odstoupením. Zde je tedy právní úprava obou zemí totožná s ustanovením článku 9:305 odst. 1 PECL, který obsahuje totožnou právní úpravu.¹⁸⁸ Společný prvek je možné nalézt i v tom, že smlouva v případě odstoupení zaniká tehdy, kdy je projev vůle o odstoupení doručen druhé smluvní straně a po této době již nelze bez souhlasu druhé strany měnit tento projev vůle o odstoupení. V

185 Článek 10 (1) zákona o prodeji zboží z roku 1979 stanoví, že ujednání o době dodání se považuje za podstatnou část kupní smlouvy (jedná se obchodní podmínku).

186 V obchodním zákoníku je z tohoto pravidla stanovena výjimka pro tzv. fixní smlouvy v § 349 odst. 3. obchodního zákoníku. V případě porušení fixní smlouvy dlužníkem, nastanou účinky odstoupení od smlouvy počátkem prodlení dlužníka automaticky. V tomto případě se tedy smlouva ruší i bez výslovného projevu vůle, jde však jen o výjimku ve prospěch fixních smluv. Anglické právo nemá úpravu obdobnou § 349 odst. 3 obchodního zákoníku.

187 Anglické právo nepoužívá slovní spojení „*ex nunc*“, používá se výraz „*not ab initio*“.

188 Článek 9:305 odst. 1 PECL: Odstoupení od smlouvy zbavuje obě strany jak povinností plnit své závazky, tak i oprávnění přijmout plnění ze smlouvy, ale, s výhradou článků 9:306 až 9:308, nepůsobí na práva a povinnosti, která stranám vznikly do okamžiku odstoupení.

anglickém ani v českém právu tak není třeba pro odstoupení od smlouvy žádat o povolení odstoupit od smlouvy soud ani jiný státní orgán. V českém i v anglickém právu je tak jednostranný projev vůle doručený druhé straně, za splnění dalších podmínek, dostatečný pro účinné odstoupení do smlouvy. Po rozhodnutí L Schuler AG v Wickman Machine Tools Ltd lze mezi anglickým a českým právem rovněž najít podobnosti v otázce týkající se možnosti platně sjednat odstoupení od smlouvy. Toto rozhodnutí do anglického práva zavedlo možnost, že ne všem smluvním ujednáním bude poskytnuta právní ochrana a v případě odstoupení od smlouvy se rovněž posuzuje, zda posuzované ujednání je obchodní podmínkou nejen ve formálním, ale i rovněž i v materiálním slova smyslu. V tomto rozhodnutí lze vidět paralelu s ustanovením § 345 odst 2, věta druhá, obchodního zákoníku, dle kterého *v pochybnostech se má za to, že porušení není podstatné*. Anglický soud tedy vlastně považoval porušení smlouvy v daném případě za nepodstatné porušení smlouvy a odmítl připustit odstoupení od smlouvy. Rozhodnutí Schuler tedy přineslo do anglického práva podobnou úpravu, jakou má obchodní zákoník v § 345 odst 2, věta druhá, ač rozhodnutí Schuler není v samotné Anglii přijímáno jednomyslně a existují z něj výjimky.

Při porovnání však lze najít i podstatné rozdíly. Zatímco české právo umožňuje dle § 345 ObchZ odstoupit jak při podstatném porušení, tak při splnění podmínek § 346 odst. 1 ObchZ i při nepodstatném porušení, anglické právo umožňuje odstoupit de facto jen při porušení smlouvy podstatným způsobem, tedy při porušení smluvní povinnosti klasifikované dohodou stran jako obchodní podmínka nebo při porušení nepojmenované podmínky, kdy následky porušení jsou závažné. Pokud není ani jedna z těchto dvou situací na místě, nelze od smlouvy odstoupit (jedná se záruku nebo o porušení nepojmenované podmínky nepodstatným způsobem), zatímco v České republice je možné odstoupit i v případě porušení nepodstatného. Zcela zásadní rozdíl mezi oběma právními řády nastává však nastává v případě, kdy strany začlení do smlouvy ustanovení o možnosti odstoupit od smlouvy v případech porušení určité smluvní povinnosti druhou stranou. Smluvní strany mají v zásadě dvě možnosti, jak určit, že určité povinnosti jsou pro ně podstatné. Jedna z možností je výslovný výčet smluvních povinností a jejich výslovné označení jako podstatných náležitostí smlouvy (dle anglického práva obchodní podmínky), druhá možnost je označit povinnosti stran a

výslovně si sjednat, že porušení označených povinností druhou smluvní stranou dává možnost oprávněné smluvní straně jednostranně odstoupit od smlouvy (klauzule jednostranného odstoupení od smlouvy).¹⁸⁹ V Anglii převládá přístup, kdy strany sjednají vzájemné povinnosti a označí je jako obchodní podmínky (podstatné náležitosti smlouvy). V České republice je možné použít oba dva způsoby bez rozdílu pro budoucí nároky. Pro možnost odstoupení od smlouvy a možnost žalovat na náhradu škody je v českém právu lhostejné, který způsob klasifikace smluvních povinností byl použit, ale v Anglii je tento rozdíl zásadní. Anglické právo rozlišuje odstoupení na základě povinností výslovně ve smlouvě sjednaných a označených jako obchodní podmínky a odstoupení na základě „klauzule jednostranného odstoupení od smlouvy“¹⁹⁰, která byla do smlouvy vložena na základě dohody stran. Rozdíl je možné demonstrovat na rozdílném chápání této klauzule v českém a anglickém právu. V případě klauzule jednostranného odstoupení od smlouvy anglické právo zaujímá názor, že nejde ani tak o odstoupení na základě porušení smlouvy, jako spíše o odstoupení na základě dohody stran¹⁹¹ neboli výkon práva oprávněné strany. Odvolací soud Anglie potvrdil, že v případě, kdy jedna ze stran odstoupí na základě klauzule jednostranného odstoupení od smlouvy, pak škoda, která tak vznikne této straně, je spíše škoda vzniklá vlastní volbou než porušením smlouvy druhou smluvní stranou.¹⁹² Anglická literatura odůvodňuje tento rozdíl tím, že strany by v opačném případě často sjednávaly možnost jednostranného odstoupení ve svůj prospěch a tohoto práva využívaly i drobném porušení sjednané povinnosti druhou smluvní stranou vždy, když by pro ně přestala být smlouva výhodná.¹⁹³ Angličtí právníci tak zařazují tento typ odstoupení od smlouvy do částí odborných publikací pojednávajících o zániku smlouvy na základě dohody¹⁹⁴ a ne do kapitol o zániku smlouvy na základě odstoupení, kam toto ustanovení systematicky

189 Příklad .takovéto klauzule: „Prodávající je oprávněn odstoupit od smlouvy, pokud je kupující v prodlení s úhradou kupní ceny déle než 10 dnů po sjednaném dnu splatnosti.“

190 V angličtině termination clause.

191 PEEL, BURROWS, et al. *Contract Terms*. New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-922937-6. str. 258.

192 *Financing Ltd v Baldock* [1963] 2 Q.B. 104, *United Dominions Trust Limited v Ennis* [1968] 1 QB 54.

193 PEEL, BURROWS, et al. *Contract Terms*. New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-922937-6. str. 259-261.

194 BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. 30th Edition. London : Sweet and Maxwell, 2004. ISBN 0-421-84280-6. str. 1453.

zařazuje obchodní zákoník i česká odborná literatura.¹⁹⁵ V Anglii je pro strany velmi důležité být informován o tom, zda od smlouvy odstoupí na základě toho, že je určitá povinnost klasifikována jako obchodní podmínka nebo na základě toho, že využívají možnost odstoupení od smlouvy na základě výslovně sjednané klauzule jednostranného odstoupení od smlouvy. Rozdíl mezi různými „druhy“ odstoupení v anglickém právu není důležitý pro odstoupení samo, protože soud by v případném sporu označil odstoupení od smlouvy jako oprávněné v obou dvou případech. Rozdíl je v možnosti žalovat náhradu škody ze zaniklé smlouvy.¹⁹⁶

5.5 Dva judikáty z České republiky a Anglie týkající se odstoupení

Rozdíl mezi různými přístupy k odstoupení od smlouvy a následkům z odstoupení od smlouvy vyplývajících, je možné dobře demonstrovat na dvou na základě faktů velmi podobných případů, jeden pochází z České republiky a druhý z Anglie. Oba se týkají leasingové smlouvy.

Prvním rozhodnutím je rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2011, sp. zn. 32 Cdo 3214/2009¹⁹⁷. V tomto případě byla mezi účastníky uzavřena leasingová smlouva, jejíž režim se na základě dohody stran řídil obchodním zákoníkem. Na základě smlouvy se žalovaný zavázal platit nájemné ve 36 měsíčních splátkách. Součástí smlouvy bylo ujednání, že žalobkyně může od smlouvy odstoupit pro prodlení nájemce s úhradou splátek a dále bylo dohodnuto, že odstoupí-li žalobkyně od smlouvy, je oprávněna požadovat všechny splátky, včetně těch, které nebyly ke dni ukončení smlouvy splatné. Žalovaný neplnil své platební povinnosti ze smlouvy, proto žalobkyně od smlouvy odstoupila a požadovala úhradu všech dlužných splátek. Nejvyšší soud odmítlo argument žalované o výkonu právu v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku

195 PLÍVA, S. Obchodní závazkové vztahy. 2. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2009. s. 116.

196 V nedávných soudních rozhodnutích anglické soudy opakovaně rozhodovaly v tom smyslu, že rozdíl mezi odstoupením na základě porušení obchodní podmínky a na základě klauzule jednostranného odstoupení je setřen i tehdy, pokud porušení smlouvy, pro které bylo sjednána jednostranná možnost odstoupit od smlouvy, by i bez tohoto výslovného ujednání samo o sobě dávalo oprávnění odstoupit od smlouvy na základě obecného práva. Jinak řečeno, pokud strana odstoupí na základě klauzule jednostranného odstoupení, avšak porušení smlouvy druhou smluvní stranou je samo o sobě bez ohledu na klauzuli jednostranného odstoupení podstatné (porušení obchodní podmínky nebo nepojmenované podmínky podstatným způsobem), pak se na náhradu škody nevztahují principy o omezené možnosti náhrady škody. Jde však o nový právní princip, který ještě není detailně rozpracován anglickými soudy.

197 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2011, sp. zn. 32 Cdo 3214/2009, in www.nsoud.cz.

a vyhověl žalobci s touto argumentací: „Sjednali-li tedy účastníci leasingové smlouvy pro případ jejího předčasného ukončení z důvodů na straně nájemce právo na úhradu všech dlužných splátek včetně těch, jež se stanou splatnými po ukončení smlouvy, jde o ujednání podle ustanovení § 351 odst. 1 obch. zák., jež je právním důvodem žalobní pohledávky, představující souhrn splátek. Výkon tohoto práva pak není v rozporu s poctivým obchodním stykem jen proto, že jde o splátky splatné po odstoupení od smlouvy. Jsou-li totiž náklady vynaložené leasingovou společností a její přiměřený zisk rozloženy do všech leasingových splátek, má leasingová společnost s ohledem na zásadu *pacta sunt servanda* právo na jejich zaplacení, i když dojde k předčasnému ukončení smlouvy pro porušení smluvních povinností leasingovým nájemcem, a tomu odpovídá povinnost leasingového nájemce všechny leasingové splátky jí uhradit.“

Nejvyšší soud tak v tomto rozsudku vyjádřil právní názor, že je možné odstoupit od smlouvy pro pozdní uhrazení splátek a oprávněná strana může rovněž požadovat i uhrazení všech dosud nesplatných splátek, pokud tak strany sjednaly ve smlouvě. Smluvní strany zvolili možnost sjednat odstoupení od smlouvy na základě toho, že nájemce se zavázal k včasnému a řádnému plnění a v případě porušení této povinnosti byla žalobkyně oprávněna jednostranně odstoupit od smlouvy a požadovat žalovanou částku.

Toto rozhodnutí je velmi zajímavé srovnat s přístupem anglických soudů k téže problematice. Fakta ve výše uvedeném rozsudku jsou téměř totožná s anglickým případem *Lombard North Central Plc. v Butterworth*¹⁹⁸. V tomto případě žalovaný se žalobcem uzavřeli leasingovou smlouvu na dodávku výpočetní techniky. Dle smlouvy se žalovaný zavázal k placení v 19 čtvrtletních splátkách. Smlouva výslovně ve svém článku 2 uváděla, že „čas je rozhodující“.¹⁹⁹ Dále bylo v člancích 5 a 6 smlouvy stanoveno, že v případě nesplácení splátek může žalobce odejmout výpočetní techniku a v tomto případě se stávají splatnými i veškeré zbylé splátky vyplývající ze smlouvy. Žalovaný řádně nesplácel, žalobce mu odebral výpočetní techniku a požadoval uhrazení všech dosud neuhrazených splátek s tím, že smlouva zanikla odstoupením. Žalovaný odmítl uhradit splátky, která měly vzniknout v budoucnu s argumentem, že jde o

198 *Lombard North Central Plc. v Butterworth* [1987] 1 All ER 26, in PEEL, BURROWS, et al.

Contract Terms. New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-922937-6.

199 V angličtině ujednání znělo: „Time is of essence“.

nepovolenou smluvní pokutu. Žalobce podal žalobu a domáhal se zaplacení všech zbývajících splátek.

Odvolací soud Anglie rozhodl, že ujednání bylo po právu a žalobce má právo na úhradu celé částky, včetně částek splatných po odstoupení od smlouvy. V odůvodnění rozsudku soud uvedl, že strany nejsou při formulaci smluvních ujednání omezeny a mohou určitou smluvní povinnost označit jako obchodní podmínku, i když by taková povinnost v případě absence výslovného ujednání mezi stranami jako obchodní podmínka označena nebyla. Správný výklad článku 2 smlouvy, ve vazbě na články 5 a 6 smlouvy, je proto dle názoru soudu takový, že prodlení žalovaného s úhradou jakékoliv splátky opravňovalo žalobce odstoupit jednostranně od smlouvy, což žalobce provedl tím že odebral žalovanému výpočetní techniku. Žalovaný tímto nedodržel smluvní povinnost platit včas a odpovídá žalobci za celou hodnotu transakce, čímž je nárok žalobce oprávněný.

5.5.1 Porovnání obou judikátů z hlediska českého a anglického práva

Pokud srovnáme oba dva případy, zjišťujeme, že fakta obou případů jsou skutečně téměř totožná. Shodný je i výsledek obou sporů – v obou jurisdikcích uspěl žalobce, který požadoval úhradu všech současných i budoucích splátek. Co se však v obou dvou případech liší a kde je možné demonstrovat rozdíly mezi anglickou a českou úpravou odstoupení od smlouvy, je odůvodnění obou rozsudků.

Anglický soud zjišťoval, zda účastníci označily nějakou svou povinnost jako obchodní podmínku. V tomto případě soudci, v souladu s dlouhodobou rozhodovací praxí anglických soudů, označili článek 2 smlouvy „čas je rozhodující“, za obchodní podmínku.²⁰⁰ Žalovaný včas neuhradil splátku, porušil tedy obchodní podmínku smlouvy, žalobce odebráním výpočetní techniky odstoupil od smlouvy na základě porušení obchodní podmínky. Odstoupení žalobce bylo oprávněné, který má nárok náhradu škody v celé hodnotě smlouvy, tedy souhrn všech dosud i v budoucnu splatných splátek. Jak je vidět, ve smlouvě nikde nebylo ujednání, že žalobce má za

200 Srovnej: *Bunge Corpn New York v Tradax Export SA Panama* [1981] 1 WLR 711. Více k otázce významu klauzulí o čase v anglickém právu: FURMSTON Michael, GRUBB Andrew, et al. *The Law of Contract : Butterworths Common Law Series*. 1st Edition. London : Butterworths, 1999. ISBN 0-406-89313-6. s. 1340.

určitých okolností právo odstoupit od smlouvy.

Na tomto místě je možné ukázat, jak by anglický soud přistoupil k ujednání, které měly ve smlouvě strany ve sporu, který byl projednáván v České republice. Smlouva uváděla oprávnění žalobkyně odstoupit od smlouvy v případě prodlení s úhradou splátek, smlouva tedy dávala na základě dohody stran možnost za splnění daných podmínek žalobkyni od smlouvy jednostranně odstoupit. Nejvyšší soud České republiky dle mého názoru posoudil toto ujednání správně jako dohodu stran o možnosti odstoupit od smlouvy ujednání a správně uvedl, že § 351 odst. 1 obchodního zákoníku je zákonným právním důvodem pro žalobu. Anglický soud by k řešení přistupoval jinak. Napřed by vyhodnotil, zda strany určily nějakou smluvní povinnost jako obchodní podmínku nebo záruku, čemuž tak v tomto případě nebylo. Po neúspěšném hledání takto výslovně označených náležitostí smlouvy, by tedy anglický soud vyložil ujednání mezi stranami o možnosti jednostranně odstoupit od smlouvy jako klauzuli jednostranného odstoupení od smlouvy. Jistě by označil odstoupení za oprávněné, neboť tak strany výslovně sjednaly. Smlouva se tedy ruší s účinky *ex nunc* jednostranným projevem vůle žalobkyně. Až potud by tedy řešení bylo stejné jako v České republice, tedy shodné, s argumentací Nejvyšší soudu. V této chvíli by se však projevil zásadní rozdíl mezi oběma právními řády. V případě, kdy dle anglického práva odstoupí jeden subjekt jednostranně od smlouvy na základě výslovného ujednání ve smlouvě o možnosti odstoupit, jeho možnost žalovat na náhradu škody je odlišná než v případě porušení obchodní podmínky.²⁰¹ V tomto případě může žalobce nárokovat jen tolik, kolik činí dosud splatné splátky a hodnota transakce, která dala důvod k odstoupení od smlouvy, což potvrzuje ustálená anglická judikatura.²⁰² Při aplikaci těchto zásad by tedy anglický soud přiznal jen splátky splatné do dne odstoupení od smlouvy. Zde tedy tkví zásadní rozdíl mezi odstoupením od smlouvy dle českého a anglického práva – anglické právo rozlišuje, zda odstoupení vzniklo na základě porušení právní povinnosti označené jako obchodní podmínka, kdy vzniká právo na odstoupení automaticky a v případě odstoupení může oprávněná strana požadovat hodnotu celé transakce a odstoupením na základě klauzule jednostranného odstoupení, kdy je nárok oprávněné strany výrazně

201 BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. 30th Edition. London : Sweet and Maxwell, 2004. ISBN 0-421-84280-6. str. 1475.

202 *United Dominions Trust (Commercial) Ltd v Ennis* [1968] 1 QB 54.

omezen. České právo oproti tomuto přístupu zná jen jeden „typ“ odstoupení od smlouvy. Oprávněné odstoupení od smlouvy v České republice má pro možnost uplatnit náhradu škody stejné následky, bez ohledu na to, z jakého důvodu k oprávněnému odstoupení došlo. V českém právu je na rozdíl od anglického tedy lhotejné, zda došlo k odstoupení na základě toho, že si strany výslovně sjednaly, že v případě určitého porušení může jedna ze smluvních stran odstoupit od smlouvy nebo na základě toho, že určité porušení smluvních povinností bylo považováno za podstatné porušení smlouvy na základě zákona nebo dohody stran a na základě čehož oprávněná strana jednostranně odstoupila od smlouvy. Rozsah náhrady škody, který může oprávněná strana požadovat, je v obou případech totožný.

Tento rozdíl se v anglickém stírá u jednorázových smluv, kdy např. dochází je jednorázovému převodu vlastnického práva oproti zaplacení kupní ceny. U dlouhodobých smluv, např. leasingových smluv, jichž se týkají výše uvedená rozhodnutí, je však rozdíl zcela zásadní a může vést ke zcela jinému výsledku sporu.²⁰³

Na základě smluvní svobody vyjádřené v obchodním zákoníku dispozitivností ustanovení pojednávajících o odstoupení od smlouvy, nic nebrání dle mého názoru stranám dohodnout si podmínky odstoupení tak, jak jsou uplatňovány v anglickém právu. Strany by mohly v úvodu smlouvy definovat obchodní podmínky a záruky a zároveň i stanovit, že je možné odstoupení jen pro porušení obchodní podmínky a pro porušení záruky odstoupení možné není. Strany by však musely mít na paměti, že ani tímto přístupem, kterým by si zcela odlišně od obchodního zákoníku stanovily podmínky pro odstoupení od smlouvy, nevyhnuly aplikaci kogentního ustanovení § 265 obchodního zákoníku a §39 občanského zákoníku.

6 Závěr

V době, kdy v České republice probíhá diskuze ohledně rekodifikace soukromého práva, tato diplomová práce měla za cíl poukázat na úpravu vybrané problematiky

²⁰³ V této souvislosti je možno poznamenat, že ne všechny jurisdikce založené na anglickém smluvním právu, které jinak úzce spolupracují v otázkách interpretace práva, tento princip „dvojího druhu“ odstoupení od smlouvy uznávají. Jako příklad lze uvést všechny anglicky hovořící provincie Kanady, které tento systém dvojího druhu posuzování výše náhrady škody odmítly.

smluvního práva v České republice a v Anglii. Dle mého názoru by anglické právo nemělo být jako zdroj inspirace při rekodifikaci českého soukromého práva opomíjeno. Bylo prokázáno, že velká smluvní volnost je základním stavebním prvkem anglického smluvního práva. Rekodifikace českého soukromého práva by měla směřovat stejným směrem – důraz by měl být kladen na smluvní autonomii, možnost volně sjednat obsah smlouvy bez zbytečných kogentních omezení. Rovněž však bylo prokázáno, že v řadě otázek je právní úprava zvolená v českém právu pro praxi vhodnější než analogická úprava v anglickém smluvním právu, které je mnohdy zatíženo velmi starými doktrínami, které však angličtí soudci, i přes často evidentní obtížnou použitelnost v moderních obchodních podmínkách, odmítají vypustit z právního řádu Anglie.

Při zkoumání vybraných zásad bylo prokázáno, že anglické a české právo mají v řadě případů shodnou úpravu, často odlišnou od úpravy PECL nebo UNIDROIT. Zároveň bylo ukázáno, že anglické právo v mnohých otázkách volí zcela jiné řešení než české právo. Ze srovnání obou právních řádů lze rovněž dovodit, že přestože se oba dva právní řády často neshodují v argumentaci nebo v přístupu k řešení určité problematiky, tak v oba právní řády docházejí v řadě skutkově shodných případů ke stejnému řešení, ačkoliv tohoto řešení dosahují odlišnou právní argumentací a jinými logickými postupy. Zároveň bylo prokázáno, že i zásady anglického smluvního práva, které nemají přímý ekvivalent v českém právu, mají odraz v českém smluvním právu na základě ustanovení o dobrých mravech.

Srovnání českého a anglického smluvního práva tak může být rovněž dalším krokem k lepšímu pochopení právního řádu země, která je dlouhodobým obchodním partnerem České republiky. Lepší pochopení právního řádu Anglie může vést i ke zlepšení vzájemných obchodních vztahů mezi Českou republikou a Spojeným královstvím. Domnívám se, že přiblížení anglického smluvního práva českému právnímu prostředí, je proto krokem správným směrem.

7 Seznam zkratk:

ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
Návrh OZ	Vládní návrh občanského zákoníku
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb. Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
Odvolací soud Anglie	Odvolací soud Anglie a Walesu (Court of Appeal of England and Wales)
PECL	Zásady evropského smluvního práva (Principles of European Contract Law)
UNIDROIT	Zásady mezinárodních obchodních smluv (Unidroit principles of international commercial contracts)

7.1 Seznam zkratk použitých anglických sbírek soudních rozhodnutí:

2 Lloyd's Rep	Lloyd's Law Reports
AC	The Law Reports, Appeal Cases
All E.R.	The All England Law Reports
App. Cas.	Appeal Cases, English Law Reports
B & Ald	Barnewell & Aldersons Reports
ER	The English Reports
Esp	Espinasses Nisi Prius Reports
EWCA Civ	Court of Appeal of England and Wales, Civil Division
EWHC Ch	High Court of England and Wales, Chancery Division
ExD	Exchequer Division
KB	Law Reports, King's Bench
LT	The Law Times Reports
Q.B.	The Law Reports, Queen's Bench Division
WLR	Weekly Law Reports

8 Použitá literatura:

Bibliografie a periodika:

DAVID René, et al. (ed comm) *International Encyclopedia of Comparative Law* : Volume II: *The Legal Systems of the World , Their Comparison and Unification. Chapter 1: The Different Conceptions of the Law.* Tübingen: Mohr, 1975.

FINCH, Emily; FAFINSKI, Stefan. *Legal Skills*. Second Edition. New York: Oxford University Press, 2009. 473 s. ISBN 978-0-19-955440-9.

FURMSTON, Michael. *Cheshire, Fifoot and Furmston's : Law of Contract*. Fourteenth Edition. London : Butterworths LexisNexis, 2001. 762 s. ISBN 0-406-93058-9.

JOHN, Cartwright. *Contract Law : An Introduction to the English Law of Contract for the Civil Lawyer*. Portland: Oxford and Portland, Oregon, 2007. 299 s. ISBN 9781841135779.

PEEL, BURROWS, et al. *Contract Terms*. New York : Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-922937-6. str. 258.

POOL Jill. *Textbook on Contract Law*. 9th Edition. United States of America: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-923351-9,

The Commission on European Contract Law. *Principles of European Contract Law : Parts I and II*. The Hague : Kluwer Law International, 2000. ISBN 90-411-1305-3.

BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. 29th Edition. London : Sweet and Maxwell, 2007. ISBN 0-421-84280-6.

BEALE, H.G., et al. *Chitty on Contracts : The Common Law Library*. 30th Edition.

London : Sweet and Maxwell, 2008. ISBN 1847035493.

BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. 594 s. Praha : C. H. Beck, 2010.

BLANCHARD, Patrick. Offer and acceptance in international contract negotiation: a comparative study. *International Business Law Journal*. 2008, 1.

BRADGATE, Robert. *Commercial Law*. Third Edition. London : Butterworths, 2000. 937 s. ISBN 0-406-91603-9.

BŘÍZA, Petr; SEDLÁČEK, Dušan. Rozhodnutí NS ČR ze dne 9.10.2008. In *Právní rozhledy : Mimořádná příloha*. 22/2010. 18. ročník. Praha : C. H. Beck, 2009.

BURROWS, Andrew. *A Casebook on Contract*. Oxford : Hart Publishing, 2007, ISBN 978-1841137131.

COOKE, J. OUGHTON, D. *The Comon Law of Obligations*. 676 s. Third Edition. London: Butterworths, 2000.

DĚDIČ, Jan; KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Podnikatel a rekodifikace obchodního práva : The businessman and the recodification of business law*. Praha : Vysoká škola aplikovaného práva s.r.o., 2009. ISBN 978-80-86775-21-0.

DELANEY, John. *Learning Legal Reasoning : Briefing, Analysis and Theory*. Third Revised Edition. Philadelphia: John Delaney Publications, 2006.

FAFINSKY, S., FINCH, E. *Contract Law (Revision Guide)*. Second Edition, 2010. Harlow : Paerson Education Limited. 206 s. ISBN: 978-1408225820.

FURMSTON Michael, GRUBB Andrew, et al. *The Law of Contract : Butterworths Common Law Series*. 1st Edition. London : Butterworths, 1999. ISBN 0-406-89313-6.

- GELDART, William. *Introduction to English Law*. New York: Oxford University Press, 2005. ISBN 0-19-289268-1.
- GRAF VON BERNSTORFF, Christoph. *Enführung in das Englische Recht*. Auflage 3. München : C : H : Beck, 2005. 297 s. ISBN 978-3406534997.
- HANSON, Robert. *Contract Law*. Harlow : Pearson Education Limited, 2001. ISBN 0-582-08647-7.
- HENRICH, Dieter; HUBER, Peter. *Enführung in das Englische Privatrecht*. Auflage 3. Bonn : Recht und Wirtschaft, 2003. 250 s. ISBN 978-3800512928.
- HOWARTH, William . Contract, reliance and business transactions. *Journal of Business Law*. Journal of Business Law 1987, March.
- HULMÁK, Milan. *Uzavírání smluv v civilním právu*, 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008.
- CHEN-WISHART, Mindy. *Contract Law. Second Edition*. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-920716-9.
- KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy : Úvod do srovnávací právní vědy*. Praha : Aleš Čeněk s.r.o., 1996. 264 s. ISBN 80-7179-089-3.
- Lavický, P. K. Některým otázkám změn a zániku solidárních závazků. *Právní rozhledy*, 2005, č. 5.
- MARWAN, Allbrahim; ABABNEH, Ala'eldin; TAHAT, Hisham. The Postal Acceptance Rule in the Digital Age. *Journal of International Commercial Law and Technology*. 2007, Vol.2, Issue 1.
- MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-0-230-01883-9.

MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law*. Sixth Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2005. ISBN 978-0-230-01883-9.

MCKENDRICK, Ewan. *Goode on Commercial Law*. Fourth Edition. London : Lexis Nexis UK and Penguin Books, 2010. 1433 s. ISBN 978-0-141-03022-7.

MCLEOD, Ian. *Legal Method*. Seventh Edition. New York: Palgrave Macmillan, 2009. ISBN 978-0-230-57916-3.

MITCHELL, Catherine. Publication Review : Contract Formation: Law and Practice. *Journal of Business Law*. 2011, 1.

OMAR, Paul. Lessons from the French experience: the possibility of codification of commercial law in the United Kingdom. *International Company and Commercial Law Review*. 2007, 18(7).

PELIKÁNOVÁ, Irena, *Obchodní právo - Obligační právo komparativní rozbor. 4. díl*. Praha, ASPI 2009.

PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. Praha : ASPI, a. s., 2009. 340 s.

POHL, Tomáš. *Abeceda obchodního práva pro podnikatele*. Praha : ASPI, 2001. 239 s. ISBN 9788086395180.

SEALY, L.S. HOOLEY R.J.A. *Commercial Law. Text, Cases and Materials*. Third Edition. London: LexisNexis UK. 2003. 1290 s. ISBN 0-406-95003-2.

SMITH, BAILEY & GUNN *on the Modern English Legal System*, 4th Edition, London Sweet & Maxwell 2002.

SVATOŠ, M. a kol. *Zahraniční obchod. Teorie a praxe*. Praha : Grada, 2009.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13.

vydání. Praha : C. H. Beck, 2010.

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 2. vydání.* Praha : C. H. Beck, 2008.

ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. et al. *Občanské právo hmotné : Závazkové právo. 5. vydání.* Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2009. 552 s. ISBN 978-80-7353-473-4.

TSATSAS, John. A focus on maritime arbitration : The LMAA Conference 2010. *Arbitration.* 2010, 76(3), s. 396-398.

Internetové zdroje

2010 International Arbitration Survey . In *Choices in International Arbitration* [online]. London : School of International Arbitration, 2010 [cit. 20.2.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.arbitrationonline.org/research/2010/index.html>>

BRADGATE , Robert ; BROWNSWORD , Roger ; TWIGG-FLESNER , Christian . The Impact of Adopting a Duty to Trade Fairly . In *The Impact of Adopting a Duty to Trade Fairly* [online]. Sheffield: University of Sheffield, July, 2003 [cit. 20.2.2011]. Bod 6.17., Dostupné z WWW: <<http://www.bis.gov.uk/files/file32101.pdf>>.

Commenwealth Secretariat [online]. 2011 [cit. 30.11.2011]. *The Commenwealth of Nations.* Dostupné z WWW: <http://www.thecommonwealth.org/Internal/191086/191247/the_commonwealth/>.

Kupní smlouvy a dohody v zahraničním obchodu : (Trnitá) Cesta ke kupní smlouvě. *BusinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 6.1.2006, [cit. 15.11.2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/manual-exportera/kupni-smlouvy-dohody-zahranicn-obchod/1001370/38462/#cesta>>.

England and Wales : The Jurisdiction of Choice. *The Law Society of England and Wales* [online]. [cit. 2011-10-17]. Dostupný z:

<http://www.lawsociety.org.uk/documents/downloads/jurisdiction_of_choice_brochure.pdf>.

Principles of European Contract Law. [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z

<http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law>.

The United Nation Convention on Contract for the International sale of Goods [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z

<http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html>

UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts with Official Commentary [1994] [online]. [cit. 10.10.2011]. *Lex Mercatoria*. Dostupné z:

<<http://www.jus.uio.no/lm/unidroit.international.commercial.contracts.principles.1994.commented/3.2.html#544>>.

Unidroit principles of international commercial contracts. [online] [cit. 17.10.2011].

Dostupné z <<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>>

Vládní návrh občanského zákoníku, [online] [cit. 17.10.2011]. Dostupné z

<<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>>.

Worldwide Centers of Commerce Index [online]. 2008 [cit. 17.10.2011]. MasterCard Worldwide. Dostupné z :

<http://www.mastercard.com/us/company/en/insights/pdfs/2008/MCWW_WCoC-Report_2008.pdf>.

Z/Yen [online]. London : March 2010 [cit. 17.10.2011]. *Global Financial Centres*.

Dostupné z: <<http://www.zyen.com/PDF/GFC%207.pdf#page=30>>.

Zahraniční obchod : Velká Británie: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. 2010 [cit. 17.10.2011]. BusinessInfo.cz. Dostupné z :

<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/velka-britanie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000687/>>.

Judikatura

Česká republika:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 368/99.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2002, sp. zn. 25 Cdo 136/2001.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. 29 Odo 636/2002.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.01.2004, sp. zn. 32 Odo 799/2003.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2005, sp. zn. 32 Odo 397/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.3.2006, spis. zn. 32 Odo 616/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.3.2007, sp. zn. 32 Odo 771/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.7.2007, sp.zn. 21 Cdo 2615/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2007, sp. zn. 22 Cdo 1875/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2008, sp. zn. 32 Cdo 5298/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9.10.2008, sp. zn. 32 Cdo 2999/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2009 sp.zn. 33 Odo 1525/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2010, sp. zn. 30 Cdo 4817/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2010, sp. zn. 30 Cdo 1653/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2011, sp. zn. 32 Cdo 3214/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2011, sp. zn. 23 Cdo 3558/2009.

Anglie

Arcos v Ronaasen & Son [1933] AC 470.
Brogden v Metropolitan Railway Co (1877) 2 App Cas 666.
Bunge Corporation v Tradax [1981] 1 WLR 711.
Butler Machine Tool Co. Ltd v Ex-Cell-O Corporation (England) Ltd 1 WLR 401.
Carlill v Carbolic Smoke Ball Company [1893] 1 Q.B. 256.
[Central London Property Trust Ltd. v. High Trees House Ltd](#) [1947] KB 130.
Chappel & Co Ltd v Nestlé Co Ltd[1960] AC 87.
Dickinson v Dodds (1876) 2 Ch D 463.
Entores Ltd v Miles Far East Corporation [1955] 2 QB 327.

Financing Ltd v Baldock [1963] 2 Q.B. 104.
Gibson v Manchester City Council(1978) 1 W.L.R. 520, CA; (1979) 1 W.L.R. 294, HL.
Hartley v Ponsonby [1857] 26 LJ QB 322.
Harvey v Facey [1893] AC 552.
Holwell Securities Ltd v Hughes [1974] 1 WLR 155.
Hong Kong Fir Shipping Co Ltd v Kawasaki Kisen Kaisha Ltd[1962] 2 QB 26.
Household Fire and Carriage Accident Insurance Co. Ltd. v Grant.
Hyde v Wrench (1840) EWHC Ch J90.
Jones v Daniel [1894] 2 Ch 332.
Korbetis v Transgrain Shipping BV[2005] EWHC 1345(QB).
L Schuler AG v Wickman Machine Tools Ltd [1974] AC 235.
Lombard North Central Plc. v Butterworth [1987] 1 All ER 26.
Mackay v Dick (1881) 6 App.Cas. 251.
Photo Production Ltd v Securicor Transport Ltd [1980] AC 827.
Powell v Lee (1908) 99 L.T. 284.
Re McArdle [1951] Ch 669.
Robophone Facilities Ltd v. Blank [1966] 3 All E.R. 128.
Routledge v Grant (1828) 130 ER 920.
Shamsher Jute Mills Ltd v Sethia (London) Ltd [1987] 1 Lloyd's Rep 388.
Stilk v Myrick (1809) 2 Camp 317, 6 Esp 129.
United Dominions Trust Limited v Ennis [1968] 1 QB 54.
Wallis , Son & Wells v Pratt & Haynes [1910] 2 K.B. 1003.
Williams v Roffey Bross Nicholls Contractors[1990] 1 All ER 512.

Další země:

Olivaylle Pty Ltd v Flottweg GMBH & Co KGAA (No 4) (Austrálie)
Rozhodnutí Spolkového soudního dvora, Neue Juristische Wochenschrift –
Rechtssprechung – Report - Zivilrech 1989, 1068. (Spolková republika Německo).
Chwee Kin Keong v Digilandmall.com Pte Ltd [2005] SGCA 2 (Singapur).

Resumé:

Tato práce se zabývá analýzou vybraných zásad českého a anglického smluvního práva. Cílem práce bylo na vybraných zásadách poukázat na odlišné i společné prvky českého a anglického práva a rovněž ukázat odlišnosti v právní argumentaci mezi oběma právními řády. Autor popisuje v první kapitole význam anglického smluvního práva, následuje kapitola o uzavírání smluv v českém a anglickém právu. Pozornost je věnována návrhu na uzavření smlouvy, dále je pak analyzována možnost návrh zrušit a odvolat a je srovnáván odlišný přístup k této problematice v obou právních řádech. Následuje popis akceptace návrhu, okamžik vzniku smlouvy a účinnost přijetí v případě jednání na dálku. Je provedeno srovnání s PECL a UNIDROIT a autor dospívá k závěru, české a anglické právo dospívá ke shodnému řešení akceptace a perfekce smlouvy, které však nekoresponduje s úpravou v PECL a UNIDROIT. Z tohoto srovnávacího pohledu autor kriticky hodnotí ustanovení návrhu nového občanského zákoníku, která se odchyľují od současné právní úpravy a přijímají řešení v PECL a UNIDROIT. Následující kapitola popisuje anglický princip protiplnění a jeho uplatňování v anglickém právu. Následuje srovnání právní úpravy změny smlouvy v českém a anglickém právu, kde je možné zásadu protiplnění promítnout i do českého práva. V této kapitole autor ve srovnávací analýze s anglickým právem kriticky hodnotí rozhodovací praxi Nejvyššího soudu České republiky týkající se možnosti změnit stávající smlouvu konkludentně. Pozornost je rovněž věnována uplatnění zásady protiplnění v českém právu a v PECL a UNIDROIT. Na rozboru judikatury Nejvyššího soudu České republiky je popsáno pronikání zásady protiplnění i do českého práva. Následující kapitola se zabývá srovnáním možnosti odstoupení od smlouvy v České republice a v Anglii. Je analyzován odlišný přístup anglického práva ke sjednaným povinnostem, jsou zhodnoceny společné i odlišné prvky v právní úpravě odstoupení od smlouvy. Následuje systematické srovnání dvou skutkově totožných rozhodnutí z České republiky a z Anglie, kde byly prakticky demonstrovány odlišnosti v právní úpravě odstoupení od smlouvy v České republice a v Anglii. Poslední kapitola je závěr, kde je učiněno závěrečné shrnutí a jsou provedena určitá doporučení.

Abstract (in English):

The final thesis deals with the analysis of selected principles of the Czech and English contract law. The aim of the final thesis was to highlight common and different features of the Czech and English law based on the selected principles and simultaneously to illustrate the differences in legal reasoning between the two countries. The author describes the significance of the English law in the first chapter, followed by the chapter concerning formation of a contract in the Czech and English law. Attention is being paid to an offer, further analysis includes the possibility of revocation of an offer and the different approaches adopted to these problems in the legal frameworks of the Czech Republic and England. The author then proceeds to the description of acceptance of an offer, formation and conclusion of a contract and effectiveness of an acceptance in the case of distance dealing between the parties. Comparison with PECL and UNIDROIT is being made and the author concludes, that both the Czech and English contract law adopt the same solutions for an acceptance and conclusion of a contract, which, however, do not coincide with the rules laid down in PECL and UNIDROIT. Critical assessment of the provisions concerning the offer and acceptance in the Czech Civil Code Bill, which present a deviation from the current law position and which adopt the solution proposed by PECL and UNIDROIT, is being made by the author. The next chapter describes the English principles of consideration and its role within the English law. Comparison of the legal rules concerning variation of a contract in the Czech and English law is being made, where there is a possibility to project the principle of consideration also to the Czech law. In this chapter, the author critically evaluates in a comparative analysis the decisions of the Supreme Court of the Czech Republic, concerning the variation of an existing contract by conduct (by factual performance). Attention is being paid to the application of the principle of consideration in the Czech law and in PECL and UNIDROIT. The dissection of the judicature of the Supreme Court of the Czech Republic shows infiltrating of the consideration principle to the Czech law. The next chapter deals with the comparison of termination of a contract by breach in the Czech Republic and England. Different approach of the English law to the contractual

obligations is being explained, common and different features in the legal orders of the Czech Republic and England concerning the termination of a contract are being evaluated. Further, systematic comparison of two, based on facts, identical judicial decisions from the Czech Republic and England is being made, where the differences in the legal rules regarding termination of a contract between the two legal orders can be demonstrated. The last chapter is conclusion, where some general conclusions and recommendations for the future are being drawn.

Klíčová slova:

- **uzavírání obchodní smlouvy**
- **protiplnění**
- **odstoupení od smlouvy**

Key words:

- **formation of a commercial contract**
- **consideration**
- **termination of a contract**